Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hэз гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1996 ИЮНИИН 19
Зунай дунда хүхэ морин hарын 3
СРЕДА
гарагай 4
№114 (19454)
Газетын сэн хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАДАХИ СЕССИ

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбадахи сесси дэгэлдэр хүдэлмэреэ эхилбэ. Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ *М.И. Семёнов* сессиие нээгээд, зүблэхэ үедэ оруулагдаhан асуудалнуудые баталхые зөвшөөрлөхэбэ.

Арадай Хуралай депутат *И. Н. Дагуров* түрүүшээр бодожо, Россин Федерациин Президентээр дахин сонгогдахынь тула Б. Н. Ельциниие дэмжэhэн Арадай Хуралай хандалга баталан абахые сессидэ дурадхаа. Арадай Хуралай депутадуудай дуугаа өгэгын дүнгүүдээр тэрэнэй урадхал дэмжэгдэбэгүй. Арадай Хуралай депутат *А. С. Коренев* өгөлхэ зүйлдэ оруулагдаhан гэжэн асуудал болюулхые урадхаа. Гэбэшье тэрэнэй урадхалые сесси мүн лэ дэмжэбэгүй.

Буряад Республикын Арадай Хуралда Президентын томилогдоhон түлөөлэгшэ *С. Н. Булдаев* "Буряад Республикын Конституционно Суглаан тухай" Буряад Республикын Хуулиин проектые удаадахи сесси дээрэ урда үзэхые дураджаа. Арадай Хуралай депутадуудай олонхиин дуугаар тэрэнэй дурадхал дэмжэгдэ.

Удаань Буряад Республикын Арадай Хуралай арбадахи сесси дээрэ удаадахи асуудалнуудые өмнөгэн хэлсэхэ тухай шиидхэбэри гаргаба.

Буряад Республикын Конституцида хубилалтануудые оруулха тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ *М.И. Семенов.)*

Буряад Республикын Правительствын гэшүүд тухай (элидхэлшэ—Буряад Республикын Президент *Л. В. Потапов)*.

"Буряад Республикын Нютагай өмнөдэ хүтэлбэриин түлөөлэгтэ зургаанай депутадай орлуус тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо *А. Д. Карнышев*).

"Бага олзын хэрэг эрхилэгшын субъектнүүдтэ налог тохолгын, тоо бүрдүүлэлтэй ба тоосоо хэлгын тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Россин Федерациин Буряад Республикадахи түрүүлэгшэ налогой инспекциин начальник *С. Ц. Цыреторов*).

"Эрьесын мүнгэ зөөри хэрэгжэхын тула предприятиин финансын нөөсэ бүридүүлхэ тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *А. Н. Жильцов*).

"Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Республикын экологи ба байгаали ашаглалгын талаар түрүүлэгшэ *В. Е. Гулгонов*).

"Буряад Республикада өөлинуудые зохёолгын ажал эхлүүлгэ тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ— Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо *А. Д. Карнышев*).

"Буряад Республикын экономикодо гадаадын хөрэнүүдэй мүнгэ зөөриие оруулан хабаадуулгые хурдасгамашуулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Республикын Буряадын экономическа холбооной уласхоорондын холбоолсоонуудай министр *В. А. Ильинов*).

"Библиотекэнүүдэй хэрэг тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—республикын соёлой министр *Г. Н. Струбинов*).

"Буряад Республикын 1997 оной республиканска бюджедые хаража үзэхэ, баталха гурим тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ *Б. Ц. Семёнов*).

"Буряад Республикын территориальна харгын жаса тухай" Буряад Республикын Хуулида нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—республикын Худалдаа наймаанай нөөсэнүүд ба регионуудаа хоорондын холбоонуудай талаар түрүүлэгшэ *В. Ц. Дамбаев*).

"Буряад Республикын Түрүүлэгшэ шагналнуудтухай" Буряад Республикын Хуулида нэмэлтэнүүдые оруулха тухай (элидхэлшэ—республикын хүн зоной социальна талаар хамгаалгын министр *С. Г. Ефимов*).

"Буряад Республикадахи профсоюзуудтухай" Буряад Республикын Хуулиин проект тухай Арадай Хуралай тогтоолые болюулха тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ *Д. Ч. Боросгоев*).

"Буряад Республикын 1996 оной республиканска бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай (элидхэлшэ—республикын финансын министр *Г. В. Шлыкова*).

"Сэлэнгын райондо мүнгэ зөөреэр түhалха тухай" Арадай Хуралай 1996 оной апрелиин 3-да баталhан тогтоолой дүүргэлтэ тухай мэдээсэл (элидхэлшэ—республикын финансын министр *Г. В. Шлыкова*).

"Хүтэлбэриин тогтоогдоhон гурим хазагайруулhанай түлөө захиргаанай харюусалга тухай" Буряад Республикын Хуулида нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ *В. И. Марков*).

"Буряад Республикын бюджедhээ гадуур республиканска гүрэнэй жасануудтухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ *Б. Ц. Семёнов*).

Буряад Республикада 1996-1998 онуудта гүрэнэй ба нютагай предприятинуудые үмсэлхэ гүрэнэй программа тухай (элидхэлшэ—республикын Гүрэнэй зөөри эрхилхэ талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ *Н.А. Астапенко*).

Буряад Республикын территориальна бюджедhээ гадуур харгын жаса тухай Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *Л. П. Табалаев*).

Буряад Республикын бага олзын хэрэг эрхилэгшэдые дэмжэлгын мүнгэ зөөри хэрэглэhэн тухай тоосоон (элидхэлшэ—республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *А. Н. Жильцов*).

Буряад Республикын бага олзын хэрэг эрхилэгшэдые дэмжэлгын жасын Устав баталха тухай (элидхэлшэ—республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *А. Н. Жильцов*).

Буряад Республикын залуушуулай программа дэмжэхэ гүрэнэй республиканска бюджедhээ гадуур жасые байгуулха тухай (элидхэлшэ—Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ *С. В. Мантуров*).

Буряад Республикадахи эрхэтэдэй суглаан, конференци тухай Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—республикын Президентын, Правительствын Аппарадай комитедэй түрүүлэгшэ *С. Н. Булдаев)*.

Буряад Республикын бюджедтэ оруулагдадаг минерально-түүхэй эдэй үндэhэ hуурииие бэхижүүлхэ талаар мүнгые ашаглаха гурим тухай саг зуурын Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—Геологиин ба байгаалиин баялигуудые ашаглаха талаар комитедэй түрүүлэгшэ *В. И. Бахтин*).

Буряад Республикын захиргаанай-территориальна байгууламжын асуудалнуудые шиидхэхэ гурим тухай Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ *В. И. Марков*).

Буряад Республикын Экологиин жасын мүнгэ зөөри хэрэглэhэн тухай тоосоон (элидхэлшэ—Экологиин ба байгаали ашаглалгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ *В.Е. Гулгонов*).

Буряад Республикын нинтэ нэгэн экологическа жаса тухай Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—Экологиин ба байгаали ашаглалгын талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ *В.Е. Гулгонов*).

Буряадай территориальна уялгата медицинскэ страхованиин мүнгэ зөөриие 1995 ондо хэрэглэhэн тухай тоосоон (элидхэлшэ—республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *Л. Ч. Нимаева*).

Буряадай территориальна уялгата медицинскэ страховании тухай Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—жасын гүйсэдхэхэ директор *О. В. Логина*).

Гүрэнэй республиканска "Правопорядок" гэжэ бюджедhээ гадуур жасын мүнгэ зөөри хэрэглэhэн тухай тоосоон (элидхэлшэ—жасын соведэй түрүүлэгшэ, республикын юстициин министр *Б. Н. Ботоев*).

Гүрэнэй республиканска "Правопорядок" гэжэ бюджедhээ гадуур Дүрим баталха тухай (элидхэлшэ—жасын соведэй түрүүлэгшэ, республикын юстициин министр *Б. Н. Ботоев*).

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палатын аудиторнуудые томилхо тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай Тоололгын палатын түрүүлэгшэ *Г.А. Айдаев*).

1996-1997 онуудай үбэлэй үедэ хүдэлхөөр бэлэдхэлэй хүдэлмэриие hайжаруулха хэмжээнүүд тухай мэдээсэл (элидхэлшэ—республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо *Л. П. Табалаев*).

Улаан-Удэ хотын Советскэ районой судьягай тушаалда кандидатура тухай (элидхэлшэ—республикын Верховно Сүүдэй түрүүлэгшэ *А. О. Хориноев*).

Буряад Республикадахи Хуулинуудые мэдэхэ талаар ойлгуулламжын хүдэлмэриин программа тухай (элидхэлшэ—Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо *А. Д. Карнышев*).

Арадай Хуралай депутадууд сессиин асуудалнуудые баталhанайнгаа удаа комитедүүдтэ таража, хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлэх.

Мүнөөдэр сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

С.ОЧИРОВ.

Буряад Республикын Правительствада

ҮХИБҮҮДТЭ ОНСО АНХАРАЛ ХАНДУУЛХА

Республикын Правительствын заседани hаяхан үнгэргэгдэжэ, хэдэн асуудалнууд зүбшэгдэhэн байна. "Буряад Республикын 1996 оной республиканска бюджет тухай" Буряад Республикын Хуули бэелүүлхэ талаар хэмжээнүүд тухай" байгша оной мартын 4-дэ абтаhан Буряад Республикын Правительствын тогтоолые бэелүүлгын ябаса тухай", мүн "1996 оной табан hарын туршада Буряад Республикын Республиканска бюджедэй гүйсэдхэлгэ тухай" асуудалнуудаар республикын финансын министр Т. В. Шлыкова элидхээ.

Дээрэ нэрлэгдэhэн республикын Правительствын тогтоол гүйсэд бэелүүлэгдэнэгүй гээд тэмдэглэгдэбэ. Зарим министерствэнүүд, гүрэнэй комитедүүд, управленинүүд болон албан зургаанууд хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууудые дүүргээгүй байха юм. Тэдэнэй тоодо республикын Финансын министерство, Федеральна Казначействын Буряад Республикадахи управлени оролсоно. Гүрэнэй налогой Буряад Республикадахи инспекци республиканска болон нютагай бюджедүүдтэ оруулагдаха налогуудые татаха хэрэгые хүсэд бэелүүлээгүй. Тиин 1996 оной июниин 1-нэй байдалаар 13,6 миллиард тухэриг мүнгэнэй хэмжээнэй татабари суглуулагдаагүй. Хараалагдаhан хэмжээ ябуулганууудые Хүдөө ажахын, Соёлой министерствэнүүд, Залуушуулай хэрэгүүдэй болон спортын, Худалдаа наймаанай, Граждан оборонын ба онсо байдалай талаар комитедүүд саг болзортонь бэелүүлжэ шадаагүй. Тиимэhээ тус министерствэнүүдэй болон комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табигдажа, Правительствын тогтоолые бэелүүлхэ талаар дары хэмжээнүүдые абахые тэдэнэр уялгалагдаа.

Байгша оной табан hарын туршада республиканска бюджедэй гүйсэдхэлгэдэ дутуу дунданууд олоор ушараа гээд онсологдобо. Тиимэhээ республиканска бюджедтэ миил 57,4 миллиард тухэриг мүнгэн өөрын олзо доход оруулагдаа гэхэ гү, али хараалагдаhанhаа 12 процентээр бага байха юм. Федеральна бюджедhээ 190,3 миллиард тухэриг республикада үгтөө. Тиимэhээ мүнгэн дуталдажа, хүн зондо салин хүлhэн саг болзортонь түлэгдөөгүй, hомололго хүсэд хэгдээгүй.

Тохёолдоод байhан байдалые эрид hайжаруулхын тула хэмжээнүүдые абахые Финансын, Экономикын, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэнүүдтэ, налогой инспекцидэ, полицида, Федеральна Казначействын Буряад Республикадахи управленидэ, Худалдаа наймаанай талаар гүрэнэй комитедтэ заагдаа.

Энэ удаа багашуулай байдалые анхарха талаар асуудалнуудай Правительствын зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаhаниинь hайшаалтай. "Үхибүүдэй саадуудые, hургуулида ороодүй багашуулые hургаха эмхинүүдые бүтэн бүрин үлөөхэ тухай" асуудалаар республикын эрдэм hуралсалай министрэй орлогшо Л. И.Казюка элидхэл хэбэ.

1992 онhоо эхилжэ үхибүүдэй саадууд, hургуулида ороодүй багашуулые hургадаг эмхинүүд үсөөржэ эхилhэн байна. Тиин энэ хугасаа соо 237 эмхи хаагдаа, 22640 үхибүүд саадта ябаха аргагүй болоhон байна. Мүнөө үедэ, республика дотор хамта дээрээ багашуулай 556 эмхи тоологдоно, эндэ 39945 үхибүүн ябадаг юм. Хаагдаhан эмхинүүдэй ээлжэ байhан байшангууд hуралсалай эмхинүүдтэ үгтэдэг, гэбэшье мүнөө үедэ 40 байшан ондоо эзэдтэй болонхой. Үхибүүдэй харуулhан муудажа, тэдэнэй элдэб үбшэндэ нэрбэгдэхэ ушар олошорно. Үхибүүдэй саадуудые үсөөрүүлхэгүйн тула түлэгдэхэ түлбэриие гуримшуулха, социальна талаар хамгаалагдаха бүлэнүүдтэ горитой туhаламжа үзүүлхэ болон бусад хэмжээ ябуулганууудые хараалхые хотонуудай, аймагуудай захиргаануудай гулваанарта дурадхагдаба.

Гадна "1996 ондо үхибүүдэй бэеын тамирые hайжаруулха ба тэдэнэй зунай амаралтые эмхидхэлгын ябаса тухай" асуудал зүбшэгдэбэ. Энэ асуудалаар хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министр С. Г. Ефимов элидхээ. Хамта дээрээ хотонууд шадар 22, аймагуудта 16 лагерь, үхибүүдэй үдэрынь ябаад байха 430 лагерь болон бусад байранууд түхеэрэгдэжэ, 64 мянган үхибүүдые хүлеэн абахаар хараалагдана. Гэбэшье мүнгэн зөөри дуталдана. Бүхы арга боломжонуудаа элсүүлжэ, үхибүүдэй зунай амаралтые hайнаар эмхидхэлгэдэ туhаламжа үзүүлхые республикын Финансын, Хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министерствэнүүд, Худалдаа наймаанай талаар гүрэнэй комитет, Пенсионно жасын отдөлени, Хүн зониие социальна хамгаалгын жаса, хотонуудай, аймагуудай захиргаануудуялгалагдаба.

"Республикын соёлой эмхинүүдэй ажаябуулгын гол үндэhэнүүд ба мүнгэ зөөреэр hомололгын гуримуудые баталха тухай", "Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй драмын академическэ театрай статусые хубилгаха тухай" асуудалнууд харагдажа, республикын соёлой министр Г. Н. Струбинов элидхэhэн байна.

Заседаниин түгэсхэлдэ республикын Правительствын хүдэлмэриин байгша оной гурбадахи кварталай түсэб баталагдаба. Республикын Правительствын заседаниие Буряад Республикын Президент—Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов хүтэлбэрилөө.

С. РИНЧИНОВ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Буряад Республикын Правительствын заседани июниин 17-до болобо. Республикын Президент Л. В. Потапов тэрэниие хүтэлөө.

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбадахи сесси үсэгэлдэр нээгдэбэ.

"Зүүн болон Баруун зүгэй оронуудай соёлой харилсаан" гэhэн уласхоорондын эрдэмэй-ажал ябуулгын хуралдаан июниин 20-hоо 22 болотор үнгэргэгдэхэ байна.

Июниин 17. Буряад Республикын Президент болон Правительствын абаhан хуули ёhонуудай документнүүдые шэнжэлхэ зүблөөн болобо.

Июниин 18. hуралсалай жэлдэ hургуулинуудые заhабарилха ба бэлдэхэ талаар зүблөөн үнгэргэгдөө. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. П. Табалаевай хүтэлбэри доро "ТАСИС-ай" программын Байгалай оршон" гэhэн проектээр нааданда хабаадагшадтай зүблөөн зарлагдаба. Ой модоной ажахын министерствын үүсхэлээр эрхэтэн ёhоной ба ой модоной хуули гаргалгын талаар семинарай хэшээлнүүд үнгэргэгдэбэ. Ашагта малтамалнуудай нөөсэнүүдэй талаар республиканска комиссиин заседани Геологиин ба газарай гүн дундахи нөөсэ баялигуудые ашаглаха талаар комитет эмхидхэхэ юм. Худалдаа наймаанай, нөөсэнүүдэй ба регионууд хоорондын холбоонуудай талаар гүрэнэй комитет үхибүүдэй зунай амаралта болон элүүржүүлгын хэрэгые эмхидхэхэ асуудалаар зүблөө зарлаа.

Июниин 19. Республикын шулуу нүүрhэнэй предприятинуудые хүгжөөхэ талаар зүблөөн мүнөөдэр нээгдэхэ. Хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министерствын харгалзалга доро республикын инвалидуудай бүлгэмэй тоосоото-hунгалтын конференци зарлагдаха.

Июниин 20. "Халхалха хэрэгсэлнүүдэй дулаанай элшэ хүсэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, барилгын шэнэ материалнуудые нэбтэрүүлхэ харгы замууд" гэhэн зүблөөн-семинар болохо. Республикын Барилга болон архитектурын министерство тэрэниие үнгэргэхэ юм.

Июниин 21. "Буряад орондо газарай хүдэлэлгын аюулгүйе хамгаалха" программа бэелүүлхэ талаар Барилгын министерствын заседани үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Энэ долоон хоногой туршада Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов республикын хойто зүгтэхи үсөөн тоото арадуудые ажалаар хангалгын асуудалнуудаар зүблөө зарлаха юм. Сэлэнгэ мүрэнэй адагта hайрамай болон үерэй уhанhаа hуурин тосхонуудые, хүдөө ажахын эдлүүриин газарые, арадай ажахын объектнүүдые хамгаалха, Баргажанай-Адаг hууринда генеральна түсэбэй ёhоор барилга хэхэ проектые бэелүүлхэ талаар ТЭО-гой экспертизэ хэхэ хүдэлмэри Уhанай ажахын комитет эмхидхэхэ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Жильцов болон республикын Экономикын министерство республикын шулуу нүүрhэ малтажа абаха предприяти байгуулха, Инвестиционно политикын талаар Буряад Республикын комплексно программын проект зохёохо хүдэлмэри ябуулха байна. 2005 он хүрэтэр Буряад Республикын экономическа хүгжэлтын багсаамжалга тайлбариие, республика дотор бага болон дунда зэргын олзын хэрэг эрхилэлгын гүрэнэй зүгhөө дэмжэлгын гол шэглэлнүүдые Экономикын министерство тодорхойлхо юм. Финансово-экономическа харилсаанай тодорхой шэглэлнүүдээр Буряад Республикын Правительствын этигэмжэлэгдэhэн банкнуудтай хэлсээнүүдые баталха талаар Финансын министерство энэ долоон хоногто хүдэлхэ. Ажалай ба хүн зониие ажалаар хангалгын министерство хүдэлмэригүй эрхэтэдэй үхибүүдэй зунай амаралта болон элүүржүүлгые эмхидхэхэ хүдэлмэри ябуулха, зунай амаралтын үедэ hурагшадые саг зуураар ажалаар хангаха тухай хэлсээнүүдые баталха юм.

Энэ долоон хоногто техническэ мэргэжэлэй училищинуудые дүүргэлгын шалгалтанууд үнгэргэгдэхэ, Буряадай 1-дэхи лицей-интернадта hурагшадые конкурсын гуримаар абаха хүдэлмэри ябуулагдаха.

Гадаадын экономическа харилсаанай болон уласхоорондын холбооной министерство Корейн худалдаа наймаанай "КОТРА" түбэй делегациие уттажа абаха. Граждан оборонын ба онсо байдалай хэрэгүүдэй талаар комитет ойн түймэрнүүдэй ушаруулhан гарза хохидол тухай Россин Правительствада эльгээхэ материалнуудые бэлдэхэ юм.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Тарилга - 96

НЁДОНДОНОЙНГОО ХЭМЖЭЭНДЭ ЗААТАГҮЙ ХҮРГЭХЭ

Энэ жэлэй хабарай тарилгада бэлдэхэ ба тэрэниие эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ хэрэг ехэл орёо байшоо. hүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа байгша ондо хүдөө ажахын бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха хэрэгтэ Россин Правительствын бодото туhаламжа үзүүлхэеэ болиhониинь хэндэшье нюуса бэшэ болонхой. "Тарилга үнгэргэхэеэ hанабал, товарна урьhаламжаар мүнгэ абахадашье, танай өөhэдынтнай дуран" гэжэ хэлэдэг байна бшуу. Мүнөө жэлдэ нёдондоной хэмжээндэл адлирхуу талмай дээрэ тарилга үнгэргэхэ ёhотойбди.

hүүлэй мэдээгээр абаад харахада, ороohото ургамалнууд гол түлэб таригдажа дүүргэгдэбэ. Хүдөөгэй механизаторнууд үнгэрhэн жэлнүүдэйхидэ орходоо байгша ондо угаа орёо эрхэ байдалда хүдэлжэ гараха баатай болоо. Сэнгүүдэй эрид дээшэлhэн ушарhаа республикын ажахынууд хэрэгтэй техникэеэ, запас хэрэгсэлнүүдээ, тоhо түлишэеэ, үтэгжүүлгэеэ, хорото бодос гэхэ мэтые абажа шадахаяа болинхой. Эдэ бүгэдын hаад тойбо хэды татаашье hаань, хабарай тарилгын хүдэлмэри яhала эршэмтэйгээр үшөөл үргэлжэлүүлэгдэhээр.

Республикын Хүдөө ажахын министерствэдэ ороhон мэдээнэй ёhоор бүхыдөө 293 мянган гектарта (нёдондо 321 мянган гектар байгаа) гэхэ гү, али таряалангай 87 процентдэнь тарилга хэгдэhэн байха юм. Шэниисэ таригдажа дүүргэгдэнхэй. Энэ жэлдэ нёдондонойхиhоо 18 мянган гектараар ехэ талмай эзэлнэ.

Кабанскын, Тарбагатайн аймагуудай таряашад хабарай тарилгын үедэ яhала hайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Яруунын, Хэжэнгын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хориин аймагууд хүнүүдэй арга боломжонуудые, техническэ нөөсэнүүдээ hайнаар хэрэглэжэ шадаа. Иигэжэ эдэ аймагуудай ажахынууд шэниисэ тариха талмайгаа 10-15 процентээр үргэдхэhэн байна.

Гэхэтэй хамта адлирхуу эрхэ байдалда хүдэлжэ байhан хамтын-хубаарилгын Хориин ажахы, Баргажанай аймагай Шитханай, Зэдын аймагайТориин совхозууд, Бэшүүрэй аймагай таряашанай ажахынуудай "Поселье" эблэл, Захааминай аймагай олохон ажахынууд тарилгынгаа хүдэлмэри ехэл унжагайрууланхай. Эдэ ажахынуудта бүхы талмайн тэн хахадыень шэниисэ эзэлбэ.

Мүнөө жэлдэ хартаабха бага талмайда таригдаа. Энээнэй гол шалтагааниинь гэбэл, хартаабха hүүлдэнь худалдаанда ошоногүй бшуу. Олохон ажахынууд өөhэдынгөө үрэhэ хүрэнгэгүй, үмсэhөө худалдажа абаха мүнгэ зөөригүй дээрэhээ хараалhан талмайдаа хартаабха hуулгажа шадабагүй.

Таригдаха талмайн 30 процент дээрэнь огородой эдеэн таригдаба. Гол шалтагааниинь гэхэдэ, энэ жэлэй хабарай ехэл хүйтэн байhан ушарhаа тарилгань нилээд хойшолуулагдаhан байгаа. Республикын бүхы ажахынуудта шахуу тэжээлэй ургамалнууд мүнөө таригдана, паар хахалагдана. Хүдөөгэйхид энэ орёо эрхэ байдалда хараалhан зорилгоёо бэелүүлхэ аргатай гэhэн найдал бии.

Ерээдүйн ургасын үндэhэ hуури табиха зохисотой hайн саг үнгэрбэ. Нёдондо жэлдэ тариhан талмайнгаа хэмжээндэ заатагүй хүргэхэ гэhэн зорилго мүнөө таряашадай урда табигдана. Хүдөө ажахын ургамалнуудые үбшэ хабшанhаа, хорото шумуулнуудhаа аршалан хамгаалха, үнгэрhэн жэлэйнгээ дутуу дундануудhаа тодорхой тобшолол хэхэ талаар hэргылэмжын хүдэлмэри ябуулха шухалада тоологдоно. Ургасаяа саг соонь хорото бодосоор сүршөөгүй дээрэhээмнай, нёдондо зундаа таршаанууд, хоро хаядаг сагаан эрбээхэйнүүд олоор үдөө hэн. Кабанскын, Загарайн, Яруунын, Хяагтын, Хориин, Тарбагатайн аймагуудай өөhэдыгөө хүтэлбэрилдэг захиргаанууд хабарай тарилгын үедэ эмхидхэлэй яhала ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулhан байха юм. Республикын Правительство энэ жэлэй шухала кампанида нилээд туhаламжа үзүүлбэ.

З. ТЭЛИН,
Буряад Республикын хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министрэй туhалагша.

ХАРУУhАЛЖА ЭХИЛХЭНЬ

Прибайкалиин аймагай таряашанай ажахынуудай "Нестеровская" эблэлэй механизаторнууд энэ жэлэйнгээ хабарай тарилгадаа hайн бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерээ. Мүнгэ зөөреэр хэды ядалдабашье, арга хургаяа оложо, бии байhан тракторнуудаа, анзаhануудаа, сеялкэнүүдээ, культиваторнуудаа, борной болон сцепкэнүүдээ яhала хаhа саг соонь заhабарилжа шадаhан байна.

Аймаг дотор үнгэргэгдэhэн ажахынууд хоорондын шалгалтада тус эблэл яhала үндэр сэгнэлтэ абаа hэн. Иимэ hайн бэлэдхэлтэй байhан ушарhаа нестеровскыhхид бэшэн соohоо түрүүлэн, эртынгээ ороohото ургамалнуудаа богони болзор соо тарижа дүүргэhэн байха юм. Дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд Леонид Викторович Димов, Алексей Алексеевич Помулев гэгшэд үдэрэй туршада ажалдаа үндэр бүтээсэ туйлажа, баян ургасын эхи табиба.

Мүнөө энэ эблэлэй таряашад тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ оройн ургамалнуудаа hайн шанартайгаар баhал тарижа дүүргэбэ. Иигээд ургасынгаа хойноhоо харууhалха хүдэлмэрее эхилхэнь.

Н. ХАРИТОНОВ.

ТҮГЭС ДҮҮРГЭБЭШЬЕ...

Баргажанай аймагай ажахынууд мүнгэн hангай талаар хэды хүндэ байдалтай байгаашье hаа, республикаhаа үгтэhэн мүнгэ зөөреэр, Эдеэ хоолой корпорациин аша туhаар энэ жэлэйнгээ хабарай тарилга яhала хаhа саг соонь үнгэргэбэ. Мүнөө июниин эхинэй байдалаар манай аймаг тарилгаяа дүүргэнтэбэ.

Байгша ондо таригдаhан 6754 гектар талмайн 6145 гектарыень шэниисэ эзэлhэн байна. Энэнь 91 процент болоно. Таряашанай ажахынуудай Бодоной эблэл ба Шитханай совхоз энэ жэлдэ тус тустаа 200 гектарта, таряашанай ажахынуудай Баян-Голой эблэл 50, Уланай колхоз 60 гектар дээрэ обёос таряа юм. Гансал баян-голойхид 95 гектарта хара таряа тариба.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилга ехэл хүндөөр үнгэрөө. Илангаяа таряашанай ажахынуудай Баян-Голой эблэлдэ хабарай тарилгын эхилхэдэ, эбдэрхэй, заhабарилагдаагүй тракторнууд олон байба. Хүршэ Бодоной эблэлэй механизаторнуудай ерэжэ туhаламжа үзүүлээгүй hаань, тэдэнэр нилээд бэрхэшээлтэй байдалда орохо, тарилгаяа мүнөөшье болотор дүүргэхэгүй байгаа ха юм.

Хабарай тарилга соо аймагай ажахынууд хэды сүлөөгүй хүдэлбэшье, ерэхэ ургасадаа hаналаа табижа, 3205 гектар паар "бодхоогоо". hүүлэй мэдээгээр Уланай колхоз эгээл ехэ hэхэ гү, али бүхыдөө 906 гектар, таряашанай ажахынуудай Баян-Голой эблэл ба Хилганын колхоз тус тустаа 600 гектар паар хахалба. Баргажанай совхоз, таряашанай ажахынуудай Бодоной эблэл паар хахалха талаар муу бэшээр хүдэлжэ гараа. Гансал Шитханай совхоз миил 150 гектар паар бодхооhон байха юм.

Аймагаймнай ажахынууд ургаса харууhалха хүдэлмэрее эдэ үдэрнүүдтэ мүн лэн лэ эхилэнхэй. hүүлэй үедэ зумбараанууд нилээд олошоржо, бага бэшэ hаад ушаруулна. Юрэдөөл ургасаяа намар болотор хуряатараа, механизаторнууд туха сүлөөгүй болобо гэжэ.

Д-Н. ХОБРАКОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ЭВЕНК АГНУУРИГҮЙ БАЙЖА ШАДАХАГҮЙ

Манай штатнабэшэ корреспондент Валентина Вачеланова түрэлхид-угсаатанай "Ирикто" ажахын эзэн Цырен Берельтуевич Степановтай һаяхан хөөрэлдэбэ.

- Цырен Берельтуевич, түрэлхид-угсаатанайнгаа ажахы тухай хөөрэжэ үгыт.

- Манай түрэлхид-угсаатанай ажахы "Ирикто" гэжэ нэрэтэй. Энээниие эвенк хэлэнһээ буряад болгоходо, "Шоргоолзон" гэһэн үгэ юм.

- Тиихэдээ ажалша гэһэн удхатай болоно гү?

- Энэ үгэдэ тааруугаар хүдэлбэл, һайн юм һэн бэзэ. Манай ажахы бодо мал үсхэбэрилдэг. Хорёод моритой, нэгэ хэды хонитойбди. Минии хани нүхэр Любовь Степанова, дүүмнии Ирина, эжымнай Мария Берельтуевна гэгшэд харууһалдагбди.

- Хэнэйшье мэдэһээр, бидэ хүнгэн бэшэ сагта ажаһуунабди. Илангаяа хүдөө ажахыда аабдаа. Танай байдалтнай ямар байнаб? Юрэдөө, юун һанааетнай зобооноб?

- Һанаа зобоохо юумэн олон даа. Бултанаймнайл байдал адлирхуу гээшэ ааб даа. Жэшээлхэдэ, эхилһэн барилгаяа дүүргэжэ ядашоод лэ байналди даа. Мүнгэн байхагүй.

- Юу барижа байнабта?

- Гаражнай дүүргэгдээдүй. Томо гэрэй һуури габинхайбди. Малайнгаа хашаа, хуһамаг барижа дүүргэнтээбди. Иигээд лэ тогтошоолди даа.

- Цырен Берельтуевич, хэды гектар газартайбта?

- 50-яад гектар газартайбди. Агнууриин газар эрижэ, дээшэнь оло дахин хандадаг гээшэбди. Мал харууһалхаһаа гадна оротон хүн хадаа агнуури эрхилхэ хүсэл бии. Хаанташье засагай байха үедэ, хэр угһаа агнуурил эрхилжэ байһан арад гээшэбди. Гүрэнэй байгуулалта болон засагһаа дулдыдан, үбгэ эсэгэнэрэймнай хэжэ байһан ажал, абажа ябаһан заншалынь залиршажа магадгүй. Бусад арадуудтай адли соёлоо, ажалаа, угайнгаа заншал һэргээжэ, илангаяа залуушуулаа агнуурида һургаха байгаабди. Эвенк агнууригүй байжа шадахагүй гэжэ үшөө дахин дабтанаб.

- Агнуурин газар үгэхэ тухай оло дахин хэлэгдэдэг гээшэ. Эблэлэйнгээ хүтэлбэрилэгшэд болон бусадшье эмхинүүдтэ хандаагүй хүн гүт? Юунһээ болоно гээшэб?

- Ажахы эмхидхэхэтэеэ адли агнуурин газар тухай мэдүүлгэ үгэһэн зонбди. Хаанаб даа, дээгүүр ноёдой стол соо мартагдашоо бэшэ юм гү даа. Дахин бэшээд лэ хүлеэжэ байналди даа.

- Зай, хэжэ байһан юумэн тухайгаа хөөрэлдэе даа. Үйлэдбэрилһэн продукцияа хайшань худалданабта?

- Үлүү гаргажа худалдажархиха юумэмнай мүнөө дээрээ ээлтэй даа. Өөһэдынгөөл хэрэг хашаад байнабди. Бага зэргын андалдаа хэгшэбди. Баймга һайн болохол зон гээбди гэжэ найдагшабди.

- Үшөө нэгэ асуудал. Һамгантнай буряад ха юм. Үхибүүдтнай ямар хэлээр хөөрэлдэдэг бэ? Эвенк хэлэ мэдэхэ гү?

- Хөөрэлдэдэг зоной үгы газарта ямар нэгэн хэлэндэ үхибүүдые һургахань хүндэ. Гэбэшье би үхибүүдээрээ түрэл хэлэн дээрээ хөөрэлдэдэгби. Түрэл хэлэн гээшэ яһатан бүхэнэй баялиг мүн. Эвенк хэлэ һургуулидань заадаг һайн саг боложо байна гэжэ һанагшаб.

-Һайн даа, Цырен Берельтуевич, ажалдатнай, ажабайдалдатнай амжалта хүсэнэб.

- Һайн даа.

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

ТЭРЭЛ ХЭМДЭЭ ҮЛЭНХЭЙ

ҮНГЭРҺЭН амаралтын үдэрэй байдалаар хотын түбэй дэлгүүр дээрэ худалдагдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэн хайшаа хубилбаб гэхэдэ, тиимэ гайхалаа барашахаар хубилалта болоогүй. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые амяар амяарайнь хараад үзэхэдэ, сэнгүүдынь нимэрхүү байба.

Мяхан болон мяханай зүйлнүүдэй сэн тэрэл хэм соогоо үлэнхэй. Тусхайлбал, акционернэ "Горкоопторг" бүлгэмэй зүгһөө наймаалагдаһан үхэрэй килограмм мяхан 16000, гахайн мяхан 18500, үмсэһөө орохон үхэрэй мяхан 14000-25000, гол түлэб 19000-20000, гахайн мяхан 18000-22000, хониной мяхан 15000-20000, гахайн дабһалагдаагүй саала 20000, гахайн дабһалагдаһан саала 25000, мориной мяхан 16000-19000, акционернэ "Бурятмясопром" бүлгэмһөө дурадхагдаһан хоёр янзын тахяагай мяхан 10000 ба 12100 түхэригөөр, Загарайн шубуунай фабрикын тахяагай мяхан - 14500, Американ тахяагай гуя мяхан 12500 түхэригөөр худалдааида табигдаа.

Үхэрэй, мориной гэдэнэ дотор, хуйхалагдаһан тагалсаг, гархи гэхэ мэтые наймаалһан залуу үетэн ехэл олон.

Колбасагай зүйлнүүд: Улаан-Удын мяханай комбинадай мэдэлэй хоёр киоскдо - гэдэнэ соо хэгдэһэн поршоонхын мяхан 25850, "юбилейнэ" сортын 20900, "обеденнэ" сортын 20350, "гахайн" сортын 21120, Улаан-Удын мяханай комбинадай үйлэдбэрилһэн сервелат 39050, үбсүүнэй мяхан 29700, "гахайн" сортын 26400, "хониной" сортын 24200, "останкинска" сортын 24750, ветчина 23100, сосиска 26300, "сибирскэ" сортын 29700, "сэлэнгэ" сортын 15400 түхэригтэ, үмсэһөө орохон: ветчина 32340-34000, "одесскэ" сортын дутуушагаар соңгоогдохон 32000, "московско" сортын баһал иимэрхүү 32000, Москвагай сервелат 55000, буйлуулагдаһан хүзүүнэй мяхан 43000, татагдаһан рулет мяхан 36000, сонгоогдохон тахяагай гуя мяхан 28000 түхэригтэ байгаа.

Загаһанай зүйлнүүд энэ удаа ехэл элбэгээр асарагдаба: Дабһалагдаһан горбуша 13000-14000, селёдко 15000-19000, дабһалагдаагүй селёдко 12000, минтай 6000-7500, ялаагана 6500, камбала 8500, омоли 13000, булуусхай 10000-12000, һалбарга 10000-15000, сурхай 8500, хэлгэгэнэ 13000, хөөлэнтии 5000, алгана 10000, хүйтөөр сонгоогдохон хэлтэргэнэ 25000, кета загаһанай нюрган талань 45000, омоли 28000 түхэригөөр зондо дурадхагдаа.

Һүнэй зүйлнүүдһээ: хотын комбинадай 3,5 процент тоһолигтой хахад литрэй сааһан туулмагтай һүн 1800 (100 түхэригоор дээшэлээ), хахад литрэй баһал сааһан туулмагтай кефир 2000, 250 граммай ээзгэй 3700 (1550 түхэригөөр нэмээ), 250 граммай зөохэй 3800 (50 түхэригөөр дээшэлээ), колбаса болгогдохон сыр килограммынь 18400, малай тохон 22600 түхэригтэ, хажуудахи киоскдонь малай тохон 22000, "буковинска" сортын хатуу сыр 26000, "витязь" сортын хатуу сыр 29000, үмсэһөө худалдагдаһан килограмм ээзгэй 10000, 200 граммай пачка тохон 5000-5500, килограмм малай тохон 23000 түхэригтэ хүрэбэ.

Огородой эдеэн: һонгино 5000-6500, үгэрсэ 12000-18000, хартаабха 2200, долоон литрэй хүнэг хартаабха 15000 (3000 түхэригөөр дээшэлбэ), килограмм свёкло 8000, чеснок 12000-22000 (2000 түхэригөөр нэмээ), морхооб 7000-8000, капуста 6500-7000, помидор 11000-15000, багса мангир 2000, багса укроп 1500, дабһалагдаһан килограмм капуста 4000, дабһалагдаһан үгэрсэ 8000, багса редис 2500 түхэригөөр олоной үзэмжэдэ табигдаа.

Жэмэс: апельсин 9000-11000, арбуз 10000, яблока 5500-6500, банан 10000-11000, груша 16000, мандарин 14500, лимон 12000-16000 түхэригтэ болобо.

Бэшэ зүйлнүүдһээ: тахяагай 1-дэхи категориин 10 үндэгэн 8000, 2-дохи категориинхинь 7000, зүгын килограмм тохон 25000, ургамалай литр тохон 9500, элһэн саахар 3800-4000, килограмм халяар 4500-5000 түхэригөөр наймаалагдаа.

Редакциин социально-экономическа таһаг.

ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД

Хүн зоной элүүр энхые хамгаалха талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной июниин 11-нэй Зарлигаар республикын элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряад Республикын **хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые** олгобо гэбэл:

"Буряад Республикын арадай врач"

Воинкова Лидия Михайловнада - Кабанскын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй отделениие даагша.

"Буряад Республикын габьяата врач"

Адушинова Татьяна Романовнада - Ивалгын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй Сотниковын врачебнэ амбулаториин ахамад врач.

Антоненко Владимир Николаевичта - Улаан-Үдэ хотын медицинын түргэн туһаламжын клиническэ больницын отделениие даагша.

Баинова Ольга Алексеевнада - медицинын түргэн туһаламжын республиканска түбэй врач.

Безменов Анатолий Николаевичта - Мухар-Шэбэрэй районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врач.

Бальжинимаев Батамүнхэ Цоктоевичто - Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач.

Голубицкий Анатолий Алексеевичтэ - Кабанскын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врач.

Дармаев Принлай Дамдин-Цыреновичтэ - "Забайкаллес" лесопромышленна компани" гэжэ гүрэнэй предприятиин эмшэлэлгэ-элүүржүүлгын түбые даагша.

Климов Виктор Демьяновичта - Кабанскын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй Селенгинскын ахамад врач.

Перинов Александр Петровичто - республиканска онкологическа диспансерэй ахамад врач.

Рыгзенова Валентина Александровнада - Сэлэнгын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врачай орлогшо.

Рябова Светлана Петровнада - республиканска онкологическа диспансерэй поликлиникын врач.

Самбатов Гатаб Сангажаповичта - Хориин районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй врач.

Тулохонова Ирина Манфеевнада - "Фтизиатрия" гэжэ республиканска медицинскэ нэгэдэлэй отделениие даагша.

Ханхалаева Александра Николаевнада - Улаан-Үдэ хотын территориальна медицинскэ 3-дахи нэгэдэлэй врач.

Цыбикова Эльвира Ламажаповнада - Улаан-Үдэ хотын медицинын түргэн туһаламжын клиническэ больницын отделениие даагша.

Цыдыпов Юрий Аюрзанаевичта - Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач.

Цыренов Дандар Ринчиновичтэ - Хурамхаанай районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врач.

"Буряад Республикын элүүрые хамгаалгын габьяата хүдэлмэрилэгшэ"

Балалаева Любовь Павловнада - Ивалгын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй медицинскэ сестра.

Беляева Валентина Алексеевнада -Хориин районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй ахамад медицинскэ сестра.

Бубеева Татьяна Павловнада - Улаан-Үдэ хотын медицинын түргэн туһаламжын клиническэ больницын отделениин ахалагша медсестра.

Борбоева Клавдия Шагжиевнада - республиканска онкологическа диспансерэй ахалагша медсестра.

Воронина Татьяна Петровнада - Улаан-Үдэ хотын медицинын түргэн туһаламжын клиническэ больницын отделениин ахалагша медсестра.

Доржиева Наталья Цыреновнада - Мухар-Шэбэрэй районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй Эрдэмэй больницын медсестра.

Доржиева Ирина Цыбиковнада - Баргажанай аймагай Баян-Голой аптекые даагша.

Занданова Людмила Николаевнада - Сэлэнгын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй нарайлалгын байшангай ахалагша акушерка.

Иванова Мария Григорьевнада - Н. А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын отделениин медсестра.

Игумнова Татьяна Прокопьевнада - Хяагтын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй поликлиникын медсестра.

Козьменко Любовь Амплеевнада - Улаан-Үдын медицинскэ училищиин ахалагша багша.

Оноева Ольга Антоновнада - Прибайкалиин районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй медсестра.

Попова Валентина Дмитриевнада - Баунтын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй фельдшер.

Смольников Анатолий Иннокентьевичтэ - Кабанскын районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй отделениие даагша.

Семёнова Светлана Семёновнада - Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи аптекын провизорай туһалагша.

Склярова Изольда Ивановнада - Улаан-Үдэ хотын территориальна медицинскэ 2-дохи нэгэдэлэй ахалагша медсестра.

Складковская Валентина Павловнада - медицинын түргэн туһаламжын республиканска түбэй фельдшер.

Самбилова Розалинда Очировнада - Хурамхаанай районой территориальна медицинскэ нэгэдэлэй акушерка.

Шункова Екатерина Вячеславовнада - Россин армиин ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветерануудай республиканска госпиталиин фельдшер.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдhээ

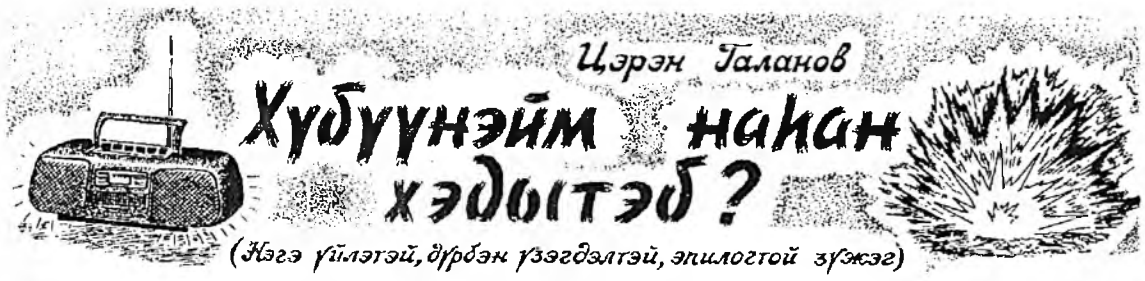

(Нэгэ үйлэтэй, дүрбэн үзэгдэлтэй, эпилогтой зүжэг)

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь июниин 11,12,14,18-най дугаарнуудта.)

Балбар Батуевич: Зүб. Эндэмнай үшөө нэгэ, шабар рюмкэ хэрэгтэй. *(Баяр үгэбэ. Эсэгэнь досоонь санзайгаа хэбэ. Уняар гаргаба.)* Би дайнда ябахадаа, аюултай хүшэр сагта санзайгаа гаргажа, бээ утадаг hэм. Тиихэдэшни түрэл нютагтаа байhан шэнги, зосоошни уужам, урдахи харгышни сэбэрлэгдээд үгтэhэндэл бологшо бэлэй. Намда дайнда мордоходом, хүгшэн эжын бүхэли бүд соо санзай орёожо үгэhыень табан жэл соо хаянгүй, бэедээ абажа ябааб... Мухар hүзэг хэрэггүй. Зүгөөр хамаг юумэндэ этигэхэгүй гэжэ баhа тон буруу. Мүнөө хүнүүд этигэлээ алдахадаа, нангин шүтэлгүйл болоходоо, галзуу, ямаршье адагуусан малhаа доро болоно бэшэ аалди даа?..

Үндэhэн уладай шүтөөн,
Угай буряадай домог,
Үргэн байгаалиин хэшэг -
Эзэн уула Шилсаана.
Эсэгэ буурал Баабай,
Үршөөлтэ дайдаяа аршалан,
Үлзы байдал оршуулыш.
Үдэрэй hайханиие ушаруулан,
Үйлэ заяаемнай мандуулыш!..

Бил дайнда иигэжэл сула бурхан багшаяа, Шилсаана уулаяа дурдажа ябааб. Тэрэмнил намайгаа амидыгаар нютагыемни асараал гэжэ hанагшаб. Харин мүнөө нютаг соогоошье байгаад, жаргал үзэхэеэ болибобди даа. Үнгэрхэдөө, баhа дайлалдажа эхилбэбди. Теэд шүтэлөө, этигэлээ даншье алдаха ёhогүйбди! Нэн түрүүн бидэнэр шулуун сэдьхэлтэй бү болоё! Хүниие хайрлаха, нигүүлэсхы ябахаяа бү мартая!

(Энэ үедэ газаahаа Гажадмаа орожо ерэбэ.)

Гажадмаа. Зай, битнай ябахамни!.. Мүнөө харгыдаа түхеэрхэмни!.. Хүбүүднай мүнөө Новосибирск ошоод байгаа юм байна. Бидэ түрүүн Гусиноозёрскдо ошожо, тэндэ сэрэгэй самолёдто hуужа, хойноhоонь ошохо, тэдэнэртээ уулзаха болообди... Манай түбэй ноёд, Сандан эдэнэр Альбинын абатай сэхэеэ хэлсэжэ, ойлголсобо. Альбинын аба үнэн дээрээ ехэ зохид лэ хүн хэбэртэй. Бишье тэрээнтэй телефоноор хөөрэлдөөб. Минии хажуудам байhан Альбина эсэгынгээ маанарые самолёдто hуулгаха байhандань манhаа ехээр баярлаа. Үү, энэ таанар зула бадараажа, бурханаа тахяа гээшэ гүт? Яагаа hайн юм! *(Тэрэ бурханай урда hэхэржэ hууганд.)* Хүбүүемни абарыш даа! Минии гэмтэй байгаа hаам, хүлисыш даа! Би мүнөө үнэн зүрхэнhөө шамhаа гуйнаб!.. Энэ hүүлшын хэдэн үдэрнүүдтэ зосоогоо олон юумэ бодооб!.. *(Тэрэ хүл дээрээ бодожо, баабайдаа дүтэлнэ.)* Та намайгаа, баабай, хүлисэгты... Би үлүү юумэ тээсгэн тандаа дуугарааб!..

Нээрээшье, жаргалдаа дашуурhан, хомхойдоо обтоhон, эдиhэн юумэеэшье багтаажа шадахаяа болиhон байжа болооб... Баяр, шишье намайгаа хүлисэ...

Балбар Батуевич. Гажадмаа, бари энэ hахюуhа. Энэшни намтай табан жэлдэ дайнда ябажа ерэhэн ёhотой дугаргаржаама гээшэ. Аша хүбүүндэм - Эдигтэ зүүлгээрэй. Орон дэлхэй, нютагнай хүбүүем хаража ябаха байха даа!

Гажадмаа. Яагаа hайн юм, баабай! Тамнай үнэхөөрөөл дөрөо бурхан шэнги, нютагайнгаа хада уула шэнги хүн гээшэт! *(Ошоод таалана.)*

Абяан. Бидэ, эхэнэрнүүд, Россин Президентдэ ханданабди: энэ муухай дайе болюулагты! Чечен Республикада боложо байhан үйлэ хэрэгүүд манай гүрэнэй бүрин бүтэн байдалые аюулда оруулба. Энэ хёмороое эбтэй гуримаар шиидхэхэ хэмжээнүүдые абаагүй hаа, эгээ түрүүн та зэмэтэйт!

Абяан. Чечняда дайн хэрэггүй! Буряад ороной хүбүүдые гэдэргэнь бусаагты! Манай талые Ельциншье, Грачёвшье харанагүй! Тэдээндэ хамаагүй. Тэдэнэр энэ дайнда ооhэдынгөө хүбүүдые бэе бэеэ алахыень эльгээнэ бэшэ!

- Энэ талмай түрүүн иимэ гашуудал, иимэ нёлбоhо хараагүй! Түрүүн эндэ hайндэр, эб найрамдалай жагсаал боложо, бидэнэр үхибүүдтээ хамта энеэдэтэй, хүхюутэй энэ талмайгаар ябажа гарадаг бэлэйбди! Харин мүнөө уйдхар гашуудалай нёлбоhон маниие эндэ суглуулба! Бидэ бултадаа нэгэдэжэ, үхибүүдээ аршалха зэргэтэйбди! Бурхан, манай хүбүүдые харыш даа!

- Господин Президент, Та манай этигэл найдабариие дуулhан алдаат. Бидэ Таниие hайн дураараа ажалаа орхигты, министр Грачёв баhа ажалhаа гараг гэжэ эрид эрилтэ табинабди!

- Үгы, энэмнай юун боложо байна гээшэб! Бидэ Эхэ оронойнгоо түлөө шуhа мяхаяа гамнахагүй гэжэ тангаригаа үгөө бэшэ hэн гүбди? Чечняда дайн болоhон хуули бусын фашис бүлгэмүүдые бута сохихо гэhэн удхатай ха юм. Эндэ хүбүүдээ таанар эльгээхэгүйбди гэхэдээ, тон буруу, манай гүрэндэ фашис бүлгэмүүдэй үшөө олон болохые хүсэжэ байна гээшэт. Энэдайнhаа арсаhан хүбүүд бодхуулнууд болоно. Таанар, эхэнүүд, хүбүүдэйнгээ бодхуулнууд болохыень юрөөжэ байнат!

- Энэ худал! Энэ худал! Манай гүрэндэ заяандаашье фашизм байхагүй! Хоohон үгөөр энэ хүн маниие айлгаад, арад зоной хоорондохи нэгэдэлые hалгаахаяа hанаа! Дээдын засагай алдууе энэ хүн үмөөржэ байна! Тиимэ хадань, энэ хүниие өөрыень тэрэ Чечнягай дайнда эльгээхэ байгаа!

- Тиимэ! Тиимэ!

- Хэниие тэндэ хамгаалагша ааб!

- Хүниие тухираад, өөрөө Ельциндээ гүйжэ ошохо байха!

- Иимэл зоной байhан хойно мүнөө манай орон руу муухай дайн ороод байна!

- Нэгэдэл манда хэрэгтэй! Нэгэдэл! *(Эхэнэрнүүдэй хашхаралдаан. Энэ үедэ Альбина орожо ерэбэ.)*

Альбина. Би Эдигэй маматай хамта Чечня ошолдохо гэжэ шиидээб.

Баяр. Тэндэ аюултай ха юм.. hайнаар бодожо үзөө гүш?

Альбина. Үзөө.

Баяр. Абашни юун гэхэ байгааб?

Альбина. Юун гэхэ юм? Намайе ойлгохо. Би сэрэгэй хүн бэшэб. Намда захиралта хэрэггүй...

Гажадмаа. Альбина! Басагамни! Тиихэдээ сугтаа ябахамнай гээшэ гү?

Альбина. Тиимэ. Би Эдигтэ дуратайб!

Гажадмаа. Ямаршье hайн юм! *(Ошоод тэбэринэ.)*

Балбар Батуевич. Өөрөөл мэдээ бэзэш. Энэшни тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ.

Альбина. Би мэдэнэб... Мүнөө олон юумэ бодооб... Би Эдигтэ дуратайб! Энээн тухайгаа түрүүн Эдигтэ хэлээгүйдөө бэеэ гэмнэнэб!

Баяр. Юугээ байшообибди! Альбина, наашаа гарыш. Холын харгы ха юм, столдо hууял! Сай уухабди...

Альбина. *(Зула хаража.)* Энэ юун носожо байнаб?

Балбар Батуевич. Зула... Хүндэ hайн hайханиие хүсэhэн, хүнэй харгы зам арюудхаhан зула гээшэ.

Альбина. О, ямар hайхан юм! *(Дүтэлбэ.)*

Балбар Батуевич. Саанань - бурхан багша!

Альбина. Будда гү?

Балбар Батуевич. Тиимэ.

Альбина. Хайшан гээд мүргэдэг бэ? *(Нэгэ гараа хэрээhэлхэдэн урдаа асарба.)*

Балбар Батуевич. Үгы, үгы. Энэ хоёр гараараа хабсаруулан наманшалха зэргэтэйт. Иигээд... *(Тэрэ харуулба.)*

Альбина. *(Дахаад наманшалба.)* Будда бурхан, Эдигыемни хаража ябаарай! Би Эдигтэ дуратайб! Намайешье баhа харалсажа яба. Би Эдигтээ ошохомни! *(Балбар Батуевич Альбинада санзай асаржа утаба.)*

Балбар Батуевич. Үнэхөөрөө шимни зохид басаган байнаш! Түрүүн би энээниеш хараад, зосоомни муу болоо hэн. Харин мүнөө олон басагад иимэнүүд байгаа hаань, саашадаа даншье hалашахаяа байнагүй гээшэ гүбди гэхээр байнал! Эдик та хоёрой элүүр энхэ ябаа hаа, ондоо манда юуншье хэрэгтүй! Би табан жэл соо ород хүбүүдээр сугтаа унтажа ябааб. Нэгэшье муу гэжэ хэлэхэгүйб... Энэмнай манай хэтымнай заяан байба бэшэ аал даа! Бултыемнай, Бурхан багшамнай, хаража ябыш даа! *(Бултадаа бурханайнгаа урда зальбаран бодобод.)*

Баяр. Би нэгэ юумэ hанажархибаб. Москвада далаад ондо партийна дээдэ hургуулида hурахадаа, нэгэ чечен яhанай хүбүүнээр сугтаа hураhан, зэргэлhэн таhалга соо байдаг байгаабди. Ехэ зохид хүбүүн бэлэй. Байза, Исхак Машбаш гэжэ нэрэтэй. hүүлдэнь нютагтаа ехэ мэдээжэ поэт болоhон байна. СССР-эй Верховно Соведэй депутат ябаа. Энэ hүүлдэ бидэнэр Москвада арадуудай амжалтын выставкэдэ уулзаа hэмди. hанахадам, мүнөө энэмни үльгэр шэнгил! Мүнөө Исхак хаана хаб? Амиды ха гү? Гэнтэ манайнгаа урдаhаа буу барижа байна ха гү? Үгы даа, би манайнгаа урдаhаа буу бариха гэжэ заяандаашье этигэхэгүйб! Теэд яажа мэдэхэбши? Мүнөө хамаг юумэн худхаржа, хэн хэнээшье ойлгохоёо болёод байна ха юм. Тиихэдэ намда Исхак шэнэ номоо бэлэглээ hэн. Энэ ном намда байхал ёhотой. Яашье хаяха ёhогүйб! *(Баяр стенкэдээ ошожо, олон номуд соо бэдэржэ оробо.)* Энэ! Олооб! Гажадмаа, Альбина, харагтыл даа!

Альбина. *(Ном гартаа барижа.)* Зузаан ном лэ! Энэ портредынь.

Гажадмаа. Асал даа... *(Баhа абажа хараба.)* "Хүндэтэ Баяр, би хэтэ мүнхын дурасхаал болгожо, энэ номоо шамдаа бэлэглэнэб. Хожом нэгэтэ хоюулан минии нютагта, Терек мүрэнэй эрьедэ гү, али шинии hайхан Байгалай эрьедэ уулзажа, Москвада суугаа үнгэргэhэн жэлнүүдээ дурдан, хундаганууда дээрэ үргэхэбди! Шинии Исхак".

Баяр. Энээндэ мүнөө этигэхын аргагүй! Бидэ тиихэдэ хэн нэгэнэйнгээ нютагта уулзахабди, урилсахабди гэжэ ехэтэл хэлсэhэн байгаабди. Мүнөө теэд... Исхак, хүбүүмни шинии газарта дайлалдахаа ошоод байнал даа. Эндэ минии хүбүүнэй гэм үгы. Теэд хэн энээниие ойлгохоб? Шишье ойлгохогүйш.

Гажадмаа. Баяр, харыш, эндэ тэрэнэйшни гэрэйнь адрес байнал! Грозный хото, Эб найрамдалай үйлсэ, 45, кв.10. Үшөө гэрэйнь телефоншье бии юм: 3-22-55.

Баяр. Мүнөө энэ городhоонь юушье үлөөгүй.

Альбина. Энэ телефониинь абая. Аргатай байгаа hаань, хонходоод үзэхэдэ, үлүү болохогүй. *(Тэрэ блокнот соогоо бэшээд абаба.)*

Баяр. *(Ном иража, уншана.)*

Таряалан дээгүүр,
ногоон дээгүүр
Талын түргэн
горхонууд дээгүүр
Залуу хүнгөөр гүйхэ
дурамни хүрэнэ.
Хүнгэн залуугаар
түрэл дайдаараа гүйжэ,
Хүн бүхэнтэй золгохо,
хүн бүхэниие
Мүнхын уhаар уhалха,
Мүнхын уhаар сүршэхэ
дурам хүрэнэ!

Альбина. О, энэмнай айхабтар гоё шүлэг лэ!

Баяр. Мүнөө Исхак хаана гээшэб? Нээрээшье, буу гартаа баряад, манай хүбүүдэй урдаhаа буудажа байнагүй гү?

Гажадмаа. Альбина зүб хэлэнэ. Телефониень абаабди, хонходоод үзэхэбди!

Баяр. Ямар муухай саг гээшэб! Нэгэшье юумэндэ этигэхын аргагүй!

Гажадмаа. Зай, би ябахаар бэлэн болооб. Газаа автобус хүлеэжэ байна.

Альбина. Би Гусиноозёрскдо гэртээ түргэн гүйжэ ороод, хубсаhаяа hэлгэхэб. Зай, байрадаа hуугаад, гурба дахин таалалдая. *(Тэдэнэр таалалдабад. Баярай эсэгэ түрүүн hууриhаа бодоно.)*

Балбар Батуевич. Буряад ёhоор эдээнэрээ газаа гаража, мориндонь мордохуулая!

Баяр. Зүб, зүб! *(Гажадмаагай чемоданнь баряад, бултадаа газаашаа гарабад.)*

(Түгэсхэлынь хожом гараха.)

ХЭЗЭЭДЭШ ХҮЛЕЭН АБЫШ... ХЭЖЭНГЭМНИ!

(Россин Федерациин габьяата артистка Марта Зориктуевагай зохёохы ажал тухай)

Жаргалтай Хэжэнгын хойморто
Жаранхан Хашарай Субарга
Жаранхайн Хашарайнь Субарга
Заяанһаал бүтэһэн хэлбэритэй

Уужамхан Хэжэнгын хойморто
Олонхон хашарай Субарга
Олонхон хашарайнь Субарга
Утайн сүмын хэлбэритэй

Театр... Таанад, "Буряад үнэн" һониной уншагшад, түрэл буряад драмынгаа театрай тайзан дээрэ табигдаһан

Буряад талаяа эрьенгээ
Бусаад ерээб.
Һэбхеэн хадаһаам
Һэрьнхэй
Һэбшээн ерээ.

Газарай уужам дээрэ
Гансахан дайдамни,
Хэзээдэш хүлеэн абыш,
Хэжэнгэмни, --

иигэжэ түрэл тоонто Хэжэнгэ нютагаа түүрээн бэшэдэг Буряадаймнай урдаа хараха эрхим поэдүүдэй нэгэн байһан Георгий Цыренович Дашабылов бэшэһэн байдаг.

Хэжэнгэ... Хэбэд номхон Хэжэнгэмни...

Хэды олон алдар сууда гараһан хүбүүд, басагадые "тарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ" хүргэһэн түрэл һайхан тоонто нютагни!

Аха захатанһаа эхилхэ болоо һаа, буряад литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн болохо Хоца Намсараев, Социалис Ажалай Геройнууд - композитор Бау Ямпилов, уран зохёолшо Цокто Номтоев болон бэшэшье тоо томшогүй олон, ухаан бэлигтэй эрдэмтэд, уран хүгжэмшэд, зүжэгшэд, ажалша, малша арад зониинь Шилсаана хададаа шүтэжэ, урданайнгаа, эхэ, эсэгынгээ ёһо заншал мартаагүй, сэбэр һайхан буряад хэлэн дээрээ хөөрэлдэжэ, ажал хэрэгээ, түрэл арадтаяа хамта Хэжэнгын дасанай Джарун Хашорой субаргын барилгые амжалтатайгаар ябуулжа, бодхоолгодо туһалалсан үнэр баян һуудаг гээшэ.

олохон зүжэгүүдыень хаража һонирхоһон байхат, бэлиг шадабаритай зүжэгшэдынь таанадай ухаан сэдьхэлдэ удаанаар хадуугдаһан байха.

Мартагдашагүй Чойжи-Нима Генинов,
Манай театрай аксакал Цыден Дамдинов,
Даруу номгон Дагба Дондуков,
Хүхюу шогтой Сүндэб Рабсалов,
Хонгёо һайхан хоолойтой Сэрэмжэ Уладаева,
Холшор хүхюу Сэндэмэ Гончикова,
Нахис-хотос гэшхэлдэг Дагзама Чимитова,
Нилээд даруу зантай Чингис Гуруев,
Олохон эрэшүүлэй дура буляаһан Марта Зориктуева,
Одон боложо ябаһан Солбон Галсанов...

Эдэ булта Хэжэнгынгээ түхэреэн таладатэнжэжэ, түрэл Хоца Намсараевайнгаа нэрэмжэтэ театрта үнэн сэхээр алба хэжэ, буряад арадтаяа мэдээжэ болон алдаршаһаар үнинэй.

Һаяхан Россин Президентын зарлигаар манай театрай зүжэгшэн Марта Цыреновна Зориктуевада "Россин Федерациин габьяата артист" гэһэн хүндэтэ үндэр нэрэ зэргэ олгогдобо.

1966 оной зун... Арбан долоотойхон Марта басагахан тэрэ жэл Турунтаево тосхондо арбан класс дүүргээд, соёлой дээдэ һургуулида орохо һанаатай Улаан-Үдэ хото ерэһэн намтартай. Бүри һургуулида Марта һуража байхадаа, шүлэг уншаха, хатарха, дуулаха дуратай, уян нугархайгаараа хани басагадаа, багшанараа гайхуулдаг байгаа, тиимэһээл заатагүй артистка болохоб гэжэ досоогоо шэбшэдэг бэлэй.

Залуухан басаганай талаан болоходо, тэрэ зун буряад драмын театрай ахамад найруулагша, Россин Федерациин арадай артист Фёдор Сахиров бэлигтэй залуу хүбүүд, басагадые артистын мэргэжэлдэ һургажа, түрэл театртаа абаха зорилго табиһан байгаа. Марта удааншье бодолгото болонгүй, соёлой дээдэ һургуулиһаа документнүүдээ һөөргэнь абаад, театр гүйжэ ерэбэ ха. Томо харахан нюдэтэй, үдхэн хара ута гээгэтэй, уян нугархай Марта комиссиин гэшүүдтэ бултандань ехэтэ һайшаагдабашье, нэгэ ехэ дутагдалтай байгаа. Тэрэнь юун бэ гэхэдэ, Марта түрэл буряад хэлээ мэдэхэгүй байшоо, юундэб гэхэдэ багаһаа хойшо ород һургуулида һураа. Буряад драмын театрай зүжэгшэн болохоёо байгаад, буряад үндэһэн хэлээ мэдэхэгүй гээшэмнай ехэ муу гэжэ хэндэшье мэдээжэ, зүгөөр Марта өөрынгөө шэбшэжэ ябаһан бодолһоо сухаряагүй. Комиссиин гэшүүдые өөртөө этигүүлжэ шадаһан байна. Тиигэжэл 1966 ондо "Марта Зориктуева буряад драмын театрай зүжэгшэн боложо абтаба", - гэжэ ажалайнь дэбтэр соо нэгэл тэмдэг бэшээтэй байдаг.

Мартатай суг хамта артистын мэргэжэл шудалхаяа залуухан Лариса Егорова, Цыден Цырендоржиев гэгшэд Фёдор Сахировай шабинар боложо ороо бэлэй. Мүнөө эдэнэрнай булта нэрэ солотой, үндэр зиндаатай зүжэгшэд боложо, буряад арад зоноо суурхуулжа ябана.

Тэрэ гэһээр тэбхэр гушан жэл үнгэршэбэ. Сагай ябадалай түргэн гээшэнь! Энэ хугасаа соо Марта Цыреновна зуу һайса гаран рольнуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэн байна. Артистын ажал тиимэшье амархан бэшэ ха юм даа, үнэншэмэ тодоор, ялас гэмэ, тад ондоо хүнэй образ байгуулхын тула үргэһэ нойроо алдаха саг ерэхэ, элдэб бодолдо абтаха, "үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн" бологдодог ха юм.

Зарим зон иигэжэ һанадаг: "Эдэ артистнар ехэл хүнгэн ажалтай, драматургын бэшэһэн бэлэн үгэнүүдые тайзан дээрэһээ гоёор хэлээд лэ дүүрээ". Үгы даа, үнэн дээрээ тэрэмнай тиимэ бэшэ, ёһотой бэрхэ зүжэгшэн сэдьхэлээ уяруулжа, үнэнхэ зүрхэнһөө уйдана, гашуудана, бархирна бшуу.

Марта Цыреновнагай наадаһан олон тоото рольнууд соohоо эгээл дүтөөр дулааханаар һанагдадаг Лёнушкын роль болоно. 1974 ондо театрай ахамад найруулагша Фёдор Сахиров "Лёнушка" (авторынь Л.Леонов) гэжэ зүжэг табиһан байна. Эхэ оронойнгоо түлөө дайсадтай тэмсэһэн шанга абари зантай, гэбэшье уян досоохитой басаганай гол роль Марта Цыреновнада даалгагдаһан юм.

Энэ зүжэг эрхим сэгнэлтэдэ хүртэжэ, СССР-эй арадай артист А.Д. Поповой нэрэмжэтэ мүнгэн медальда артистнар Марта Зориктуева, Георгий Лосев, Георгий Бутуханов, найруулагша Фёдор Сахиров гэгшэд хүртэһэн намтартай.

Лёнушкын роль эрхим һайнаар гүйсэдхэһэнэйнгөө түлөө, Марта комсомолой путёвкоор шагнагдан, Чехословаки ошожо, үзэсхэлэнтэ һайхан Прага, Брно хотонуудай театр, музейнүүдтэй танилсаһан байна.

Актрисын баһал нэгэ дүтэ, зүрхэндэнь аятайханаар һанагдадаг роль гэхэдэ, В. Вишневскиин - "Оптимистическая трагедия" гэжэ зүжэгһөө комиссарай роль болоно. Комиссарай образ үнэншэмэ зохидоор наадаһанайнгаа түлөө Марта Цыреновна Буряадай комсомолой шангай лауреат болоо бэлэй.

Түрэл театрайнгаа тайзан дээрэ элдэб зүжэгүүдые наадахаһаа гадна, Марта хэдэ хэдэн кинодо буулгуулжа үрдиһэн юм. Владимир Назаровай "Хозяин тайги", "Пропажа свидетеля" гэжэ фильмнүүдтэ гол роль болохо Инга басаганай образ ехэ зохидоор наадаа.

Буряадаймнай мэдээжэ кинорежиссёрнууд Б. Халзановай "Нет чужой земли" гэжэ кинодо эхын роль, "Сон в начале тумана" - удаганай роль, Арья Дашиевай "Три солнца" гэжэ кинодо Дарима басаганай роль амжалтатайгаар гүйсэдхэһэн байна.

Улаан-Баатар хотын Нацагдоржын нэрэмжэтэ драмын театрай ахамад найруулагша байһан Доржо Самбуу "Монголын гурбан үдэр" гэжэ кино буулгахадаа, манай театрай зүжэгшэд Марта Цыреновна Зориктуевае, Цыден Базарович Цырендоржиевые уриһан байна. Энэ кинодо Суглигма гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн эхэнэрэй образ Марта тоб байса хурсаар гаргажа шадаһан юм.

Түрэл театртаа хүдэлжэ, кинодо буулгуулжа байгаад, Марта Цыреновна заочноор Москвагай дээдэ һургуули - театральна институт дүүргэһэн байха юм. Энэмнай актрисын өөрынгөө һанаашые табидаггүй, заал һаа зориһондоо хүрэжэ һаладаг талые харуулна бэшэ гү?! Тиимэ даа.

Марта Цыреновнагай һүүлшын жэлнүүдтэ наадаһан томо, томо рольнуудые тоолохо болоо һаа, олон байха. Американ режиссёр Д. Кэпланай табиһан В. Шекспирэй " Сон в летнюю ночь" удаган, Г. Башкуевай "Любовь на взлётной полосе" - Зина, Б-М. Пурбуевай "Тэргэ түлеэн юутэб?" - Хандама Хайдаповна, Н. Дугаржабоной "Өөдэнь шэдэһэн шулуун" - хатан Мэдэгма болон бэшэшье рольнууд байха.

Марта Цыреновна зохёохы ажалдаа урагшатай, тодо, ялас гэмэ олон тоото образуудые үнэншэмэ зохидоор наадаһанайнгаа түлөө 1975 ондо - "Буряад Республикын габьяата артист", 1976 ондо Москва хотодо үнгэргэгдэһэн гастролиин дүнгөөр "Буряад Республикын арадай артист" гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Марта Цыреновна гансал ажал гээд ябадаггүй, баһал таатай зохидоор амарха дуратай. 1987 оной зун "Михаил Шолохов" гэһэн теплоходоор Балтиин далайн оронуудаар аяншалга хэһэн байха юм. Буряад ороноймнай мэдээжэ хатаршан Цыден-Еши Бадмаев, хүгжэмэй колледжын багша Саяна Гуруева мүн лэ энэ аяншалгада ябалсаа. Гурбуулан буряад хубсаһаа үмдөөд, хатар наада, буряад һайхан дуунуудаа дуулажа, концерт-наада эмхидхэдэг байгаа. Тиигэжэ Марта Швеци, Норвеги, Дани, ФРГ гүрэнүүдые хараха, хүн зонтойнь, ажабайдалтайнь танилсаха золтой байба.

1993 ондо Буряадай үндэһэн түбэй дэргэдэхи "Хии морин" гэжэ фольклорно ансамбль Польшын Закопане хотодо болоһон уласхоорондын фестивальда амжалтатайгаар хабаадажа, "Алтан хонхо" гэжэ эгээл дээдэ шатын шанда хүртэһэн байна. Энэ ехэ амжалтадань Мартын оруулһан хубитын горитойхон байһаниинь сохом.

Марта Цыреновна хаанашье ябахадаа, түрэл тоонто Хэжэнгэ нютагаа ходо сэдьхэл соогоо һанажа, Шилсаана хадынгаа, һэбхеэн уулынгаа, Мозойнгоо буурал баабайнуудта шүтэжэ, зальбаржа, үглөө бүри сайнгаа дээжэ орон, дэлхэйн бурхадта үргэжэ, олоной түлөө һанаагаа зобожо байдаг һайхан сэдьхэлтэй юм. Энэ ехэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Марта Цыреновнае түрэл театрайнь ажалшад, ажалыень үндэрөөр сэгнэдэг харагшад үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, зохёохы ажалдаа үшөө ехэ амжалта туйлажа, арад зоноо баярлуулжа, үшөө үндэр табсангуудые дабажа, "Россин Федерациин арадай артист" гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхыень үреэнэбди!

Базар-Доржо БУДАЕВ,
республикын арадай артист.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Россин габьяата артистка Марта Зориктуева; Вишневскиин "Оптимистическая трагедия"гэһэн зүжэгтэ (артистнууд М. Зориктуева, Ч. Ринчинов.)

Бүлынь архивһаа.

Ивалгын hонин

Манай хөөрэлдөөн

"ХҮНДЭШЬЕ hААНЬ, ХҮДЭЛНЭБДИ"

hаяшаг манай редакциин гуйлтаар "Жизнь Иволги" газетын хүдэлмэрилэгшэ Д. ЧИМИТОВА Ивалгын аймагай территориально-медицинскэ нэгэдэлэй ахамад врач Г. Т. БАБУЕВТАЙ уулзажа, хөөрэлдэhэн байна.

Тэрэнь доро толилогдобо.

- Гуро Тумэнович, мүнөө сагта гүрэнэй гар хараад байдаг, бюджедhээ мүнгөөр хангагдадаг эмхинүүдэй байдал гол түлэб мэдээжэ ааб даа. Иимэ хүнгэн бэшэ байдалда аймагаймнай медигүүд хэр хүдэлнэ гээшэб?

- Ямаршье сагта хүнүүдэй элүүр энхые хамгаалха, үбшэлhэн зобоhон зониие эмшэлхэ, үхэлhөө абархаhаа дэмбэрэлтэй hайхан хэрэг байгаагүй, мүнөөшье байхагүй.

Теэд дэлгүүрэй харилсаанай эрхэ байдалда орон соохи бүхы hалбаринуудтай хамта медицинын албаншье горитой бэрхэшээлдэ оронхой. Жэшээлхэдэ, манай аймаг урдань элүүрые хамгаалгын эмхинүүд мүнгэ зөөриин талаар ехээр хашагдажа байдаггүй hаа, hүүлэй 2-3 жэлдэ нэн түрүүн мүнгэнэй талаар илангаяа ехэ бэрхэшээлдэ ороно. Нёдондо аймагай бюджедэй мүнгэнэй 12,4 процентнь медицинскэ эмхи зургаануудай хэрэглэмжэ хангалгада hомологдоhон hаа, энэ жэлдэ тэрэнь бүри бага болгогдоо. Энээн дээрэhээ манай аймагай больница, амбулатори, медицинскэ пункт, фельдшерскэ участогуудта хүнүүдые эмшэлгын элдэб шэнэ аппаратура, түхеэрэлгэ, эм дом гэхэ мэтые хэрэгтэй соогоо худалдажа абаха аргагүй болохоhоо гадна, хүдэлмэрилэгшэдтөө салингынь саг соонь үгэжэ шаданагүйбди.

Хэды тиимэшье hаань, медицинын хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө урдахи нангин уялга, харюусалгые арга шадалаараа дүүргэхэл гэжэ оролдоно. Мүнөө аймаг соо хүнүүдэй байжа эмшэлүүлхэ 103 оронтой түбэй больница, 45 оронтой Оронгын участогай больница, врачебнэ 5 амбулатори, фельдшерско-акушерскэ 12 пункт, элүүрые хамгаалгын 2 пункт хүдэлнэ. Тэндэ хамта 37 врач, дунда мэргэжэлтэй 183 медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд ажалладаг. Эдэмнай аймагайнгаа хүн зоной элүүрые хамгаалха, эмшэлхэ талаар өөhэдhөөнь дулдыдаха юумые шадал соогоо хэнэ, оролдоно гэхээр. Нүгөө талаhаа бидэ өөhэдынгөө дүршэлтэй кадрнуудые алдахагүй гэжэ баhал оролдоноб ди.

-Танай медицинскэ эмхи зургаануудай материально-техническэ үндэhэ мүнөө үе ямар гээшэб?

- Тиимэ эрхим гэхын аргагүй ааб даа. Мүнөө сагайхяар хаража үзэхэдэ, больница, амбулатори, пунктнуудай түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүдээ арга шадалайнгаа зэргээр шэнэлжэ, hайжаруулха гэжэ оролдонобди. Аймагай түбэй больницада хүнүүдэй хото, гэдэhэ доторой үбшэ хаha саг соонь хаража элирүүлхэ фиброгастроскопиин кабинет бии болгообди. Ультра абяанай шэнжэлгэ хэхэ кабинет, мүн үхибүүдэй үбшэ шалгаха кабинет хүдэлнэ.

Доодо-Ивалга тосхондо врачебнэ шэнэ амбулаториин байра ашаглалгада оруулагдаад, досоохи хүдэлмэринь hаяар дүүргэгдэхэнь. Хэнэйшье мэдэhээр, хүндэ үбшэниие аргалхын орондо, тэрэ үбшэнэй бии болохоhоо урда hэргылhэн, саража абаhан дээрэ гэдэг ааб даа. Энэ талаар бага зэргэ үбшэлхэеэ hанаhан зониие үдэрынь оруулжа байлгаха, хэбтүүлхэ 6 оронтой стационар Сотниково тосхондо нээгдэнхэй. Мүн эндэ медицинын түргэн туhаламжын подстанци бии болгохоор түсэблэнэбди.

Гадна аймагайнгаа амбулатори бүхэндэ хэрэгтэй болоходонь, хүнүүдые үдэрынь хэбтүүлжэ эмшэлхэ стационарнуудые эмхидхэхэ hанаан бии.

- Мүнөө сагай орёо бэрхэтэй сагташье өөhэдынгөө нангин мэргэжэлые, нэрэ солоёо дээрэ үргэжэ байдаг хүдэлмэрилэгшэд танайда үсөөн бэшэ ёhотой.

- Тэрэ мүртөө hаяхан медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэрэй үнгэрөөд байхада, ажалша бэрхэ нүхэдөө дурдангүй яашье аргагүй. Ивалгын больницын үдэрэй стационарай врач-терапевт Г. Д. Тумурова, Сотниковын амбулаториин ахамад врач Т. Р. Адушинова, Ивалгын больницын ахамад врач Г. Б. Хитынова, дээдэ гарай мэргэжэлтэ фельдшернүүд Г. В. Олейникова, Г. В. Цымбалюк, бэрхэ медсестрануудЗ. Б. Цыремпилова, В. М. Буркова, Г. А. Балалаева болон бусадые онсолон нэрлэжэ болоно. Гэхэтэй хамта манайда бүхы юумэн hайн, дутуу дунда огто үгы гэхэ аргагүй.

Мүнгэн сангай дутуу hомологдодог дээрэhээ зарим ушарта зондо түлөөhэтэй медицинскэ туhаламжа хүргэхэ, эмшэлхэ баатай болонобди. Тэрээнhээ оrohон мүнгэн эмшэлгын эмхинүүдэй ажахын хэрэглэмжэдэ, хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулха хэрэгтэ гаргашалагдана.

Саашадаа дайнай болон ажалай ветерануудые, үхибүүдые, ядуу байдалтай зониие медицинын талаар hайнаар хангаха комплексно түсэб зохёожо байнабди. Наhатай хүнүүдтэ зорюулжа, нютагуудай захиргаануудтай хамта тосхон, hуринуудта ябаад, зониие үзэхэ, үбшэнhөө hэргылхэ хэмжээ абанабди.

Гадна халдабарита үбшэнhөө зониие hэргылхэ, саг соонь элирүүлхэ хэмжээнүүд абтана. Илангаяа томо хото городто дүтэ, элдэб зоной ехэ ябадаг манай эндэ сифилис, туберкулёз гэхэ мэтэ үбшэнтэй эдэбхитэйгээр тэмсэхэ гээшэ тон шухала.

- Зай, hайн даа, Гуро Тумэнович.

САГАЙ БАЙДАЛ МЭДЭРҮҮЛЭН

Ивалгын дунда hургуулиин буряад хэлэнэй ба литературын кабинет ехэ hайханаар шэмэглэгдэнхэй. Хойто, ара таладань үнгэтэ hайханаар буряад тала дайда зураатай. Зураг дээрэ - үндэр хада, бооориин энгэртэ hэеы гэр табигданхай, хада майлаар бүмбэгэр сагаан хонид бэлшэнэ. Энэ үнэхөөрөөл буряад зоной ажабайдал, заншал харуулна гэжэ hанахаар. Нүгөө ханьень Буряадай мэдээжэ уран зохёолшодой, артистнарай портредүүд шэмэглэнэ. Гадна класс соо буряад угалзатай ханзануд табигданхай. Түүхын hонирхолтой материалнуудай фотовыставкэ дэлгээгдэнхэй.

14 жэл соо буряад хэлэ ба литература заажа байhан багша Мэдэгма Бабасановна Бадмацыбиковатай уулзажа, ажал хэрэгээрнь hонирхобобди.

- Ивалгын дунда hургуули дүүргэhэн хүбүүд, басагад буряад хэлээ яhала hайнаар мэдэдэг. Доодо-Ивалгын гүйсэд бэшэ дунда hургуулиhаа ерэhэн үхибүүд буряад хэлэндээ бэрхэ, энэ талаар hүбэлгэн ухаатай, заахада урматайшье байдаг, - гэжэ багша хэлээ hэн. - Аймагай "Жизнь Иволги" газетэдэ "Баян Тугад" гэжэ тусхай хуудаhан гарадаг байгаа. "Баян Тугадай" хуудаhануудые ирахада, мэдээжэ уран зохёолшодой шүлэгүүд, элдэб жанрай зохёолнууд байна. Гадна hурагшадайшье түрэл хэлэн дээрээ түрүүшын туршалганууд толилогдонхой. Жэшээлбэл, "Түрэл хэлэн hайхан даа" гэhэн Баясхалан Доржиевай сочинени соо иигэжэ бэшээтэй:

"...Хэр үгhаа буряад зон hайхан буряад хубсаhатай, газаагаа олон малтай, аха хүниие хүндэлхэ заншалтай байгаа. Залуу хүн аха зоной үгые жэншэдгүй дуулада, заahан заабариие нь хадуужа абадаг, үгэhэн даабариие нь заатагүй дүүргэхэ гэжэ оролдодог байгаа. Гиихэдэнь аха хүн баhал харюусалгаяа мэдэржэ, залуушуул намhаа жэшээ абана гэжэ hанахадаа, бэеэ нарин нягтаар абадаг, бэедээ шанга эрилтэ табидаг, ямаршье муу, муухай ябадал гаргахагүй гэжэ оролдодог байгаа бшуу" гэжэ бэшэнэ. Энээниие мэдэжэ абаhан эдиршүүл, энэ ушарта мүнөө Хүдөө ажахын академиин II курсын оюутан Баясхалан Доржиев hанаа сэдьхэлээрээ угайнгаа ёhо заншал үнэн зүрхэнhөө мэдэрнэ гээшэ. Буряад хэлэнэйнгээ эхи захые шэнжэлэн, гурбадахи жэлээ Ивалгын дунда hургуулида хуушан монголой хэшээлнүүд ябуулагдана. Үбэр-Монголhоо ерэhэн Дарима Аюшиевна Аюшиева тус хэшээлнүүдые үнгэргэнэ. Эхэ монгол хэлээр аймагай олимпиадада илаhан энэ hургуулиин 6-дахи классай Даба Бальжинимаев, 7-дохи классай Светлана Будажапова республикын олимпиадада хабаадалсаhан байна.

Ивалгын дунда hургуулиин багшанар үхибүүдээ буряад хэлэндэ hургаха гэжэ ехэ оролдоно. Элдэб hонирхолтой хэмжээ ябуулганууды эмхидхэнэ, буряад хэлэн дээрэ ханын газетэ гаргана. Хүүгэдэй уран бэлиг, оюун ухаа хүгжөөн дэмжэдэг дүршэл ехэтэй, эрмэлзэл зоригтой багшанарта ажалдань амжалта хүсэнэбди!

Е. ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ивалгын хүүгэдэй Үндэhэн түбэй класс соо.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

ХҮРШЫН ХАЛУУН ТУhАЛАМЖА

hүүлэй жэлнүүдтэ аглаг үндэр Аха нютагай соёлшод нилээдгүй амжалтануудые туйлана. Илангаяа хатаршад. Мүн дуушадшье яhала урагшатай хүдэлжэ байна гэхээр юм ааб даа.

hүүлэй гурбан жэлэй туршада манай нютагта хүршэ Монгол ороной Хүбсэгэл аймагай Мүрэн хотын драмтеатрай артист Нацаг Батжаргал ерэжэ ажаллаба. Тэрэ хадаа аймагай захиргаанай соёлой таhагтай хэлсээ холбоо баталжа, нютагай артистнарта хатар наада, дуу зааха гэлсэhэн байгаа. Энэ хэрэгтэ Нацаг Батжаргал ехэ оролдосотойгоор хандажа ажаллаа. Оролдосото ажалайнь үрэ эли тодоор харагдажа эхилэнхэй.

Аха нютагай артистнарай бэлиг шадабари, мэргэжэлынь энэ үе соо эли бодо дээшэлээ гэжэ тэмдэглэхээр. Тэдэнэй концерт наада харагшад абаhаар лэ энэ талыень тэмдэглэнэ. Илангаяа залуушуул ехэ амжалтатай. Хатаршье, дуушье болог, Ахын артистнарай гүйсэдхэл улам дээшэлжэ байhаниинь элеэр харагдана.

Эндэ Н. Батжаргалай үүргэ тон ехэ гээшэ ааб даа. hургуулиин эдиршүүлтэй Н. Батжаргал хүдэлхэ дуратай.

- Залуушуул дуу, хатарта ехэ түргэн hурана. Юрэнхыдөө, эндэхи залуу үетэн хүгжэм дуунда, хатарта ехэ дуратай байна, - гэжэ Нацаг Батжаргал хөөрэнэ. - Өөрынгөө ажалай үрэ дүн хаража байхада, урматай.

Н. Батжаргал үшөөл залуу хүн. Тэрэ оройдоол 42-той. Мүрэн хотодоо дунда hургуули дүүргээд, Улаан-Баатар хотын искусствын техникум түгэсхөө. Удаань Мүрэн хотынгоо театрта 17 жэл соо хүдэлөө. Монгол арадай республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй.

Гадна Монголой революциин залуушуулай (ревсомол) ЦК-гай алтан медальда ба Монголой революциин 50, 60 жэлнүүдэй ойн баярай медальнуудта хүртэhэн байха юм.

- Минии хүсэл гэхэдэ, "Уулын суурян" гэhэн нэрэтэй ансамбль байгуулха hанаан байна, - гэжэ Н. Батжаргал хөөрэнэ.

- Хайшан гээд Аха нютаг ерэhэн байнабта? - гэхэдэ:

- Аха нютаг тухай урдань дуулаhанш байгааб. Ахын артистнартай таниилш байгааб, - гэжэ тэрэ хэлэнэ.

- Баталhан хэлсээнтнай хэзээ дүүрэхэнь бэ?

- Энэ зундаа гүйсэхэнь. Сурхарбаанай hайндэр үнгэргөөд, гэртээ бусахам даа.

Гурбан жэл соо хүршэ ороной хүбүүн соёлой талаар Ахада ехэхэн юумэ хэбэ гээшэ. Энээн тухай Орлигой хүн зон илангаяа түрэлхид ехэ хангалтатайгаар хөөрэлдэнэ:

- hайн лэ хүн ябашахань даа. Үхибүүдээрнай, залуушуултаймнай хэн энэ Нацаг шэнги оролдосотойгоор хүдэлхэб? - гэжэ түрэлхид асууна.

- Теэд яалай. Нютагаа бусахаа ушартай юм ааб даа. Тиихэдэнь манай аймагай хүтэлбэрилхы эмхинүүдэй Н. Батжаргалай залуу үетэнэй дунда соёл хүгжөөлгын талаар хэhэн ажалыень сэгнэжэ, тэрээндэ "Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо hаа, ехэл hайн байгаа, - гэжэ Орлик тосхоной түрэлхидшье, суг ажалладаг нүхэдыншье хэлэхэ юм.

Энэнь зүбтэй ха. hайн юумэ хэhэн хүндэ hайн харюу байха ушартай.

В. ГАЛСАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

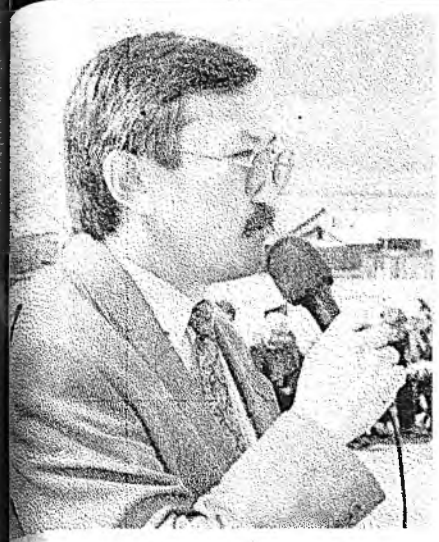

Теэд урданай мэдээжэ ударидагшадай дурасхаалые ёһолон хүндэлхэһөө үлүү үнэтэй сэнтэй юун байхаб даа. Тэдэнэй дурасхаалые мүнхэлхэ, хэһэн хэрэгые нангинаар сахижа ябаха ёһотойбди. Юрын хүн гайхамшагта хүтэлбэрилэгшэ байһан Цырендондок Семёнович Семёновой дурасхаалда иимэ ехэ хэмжээ ябуулга үнгэргэжэ байһан Мухар-Шэбэрэй аймаг ударидагшадта, хушуун-үзүүрэйхидтэ, Цырендондок Семёновичой

БҮТЭЭСЭТЭ АЖАЛ БЭЕЫН ТАМИРһАА ЭХИТЭЙ

Республикын хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй спартакиада

БАЯРАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

ДҮШӨӨД ЖЭЛЭЙ туршада хүдөө ажахын үйлэдбэриин хадамар бэрхэ, урагшаа ханаатай, зондоо хүндэтэй хүтэлбэрилэгшэ, эмхидхэлшэ байһан Цырендондок Семёнович Семёновой дурасхаалда зорюулагдажа, һаяхан Мухар-Шэбэрэй аймагай "Знамя Ленина" колхозой түб бууса—Хушуун-Үзүүр тосхондо үнгэргэдэһэн Буряад ороной хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй нэгэдэхи конференци-спартакиадаһаа түрүүшынь хуби тухай урдахи репортаж соогоо үншагшадтаа хүргөө һэмди. Тиин мүнөө спартакиадын мүрысөөнүүд түрүй мэдээсэхэмнай.

Үлөөнэй 10 саг. Хүдөөгэй ажалшадай хуралдаанда хаһаадахаяа республикынгаа 14 аймагһаа эндэ суглаһан командануудай гэшүүд нютагай үндэ һургуулиин байшангай үрда захада зэлэ татан жагсаба. Байндэрэй аялга хүгжэм зэдэлнэ. Спортын тугууд һэбшээ бүхинда далбан намилзана. Парадые командалагша—райспорт комитедэй түрүүлэгшэ, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар спортын мастер Баяр Дашибальжировай өөхидхэһэнэй һүүлээр 1990 ондо хүдөөгэй спортын нааданууудта илаһан Зэдын аймагай ажахынуудай нэгэнэй түрүүлэгшэ Владимир Сандипов мүрысөөнэй туг үргэбэ.

Эмхидхэлэй хорооной түрүүлэгшэ, республикын хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министр А. М. Шевченко үгэ хэлэхэдээ, Зэдэн жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр хүдөөгэй ажалшадай конференци-спартакиадын нэргээгдэжэ байһаниинь һайшаалтай гэжэ онсолон тэмдэглээ. Энэ ушар мүнөө үедэ эгээл хүндэ байдалда ороод байһан хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй нэрэ хүндые дэмжэлүүлхэ, алдар солыень дэмбадхаха арга олгохо байна.

үхибүүдтэ, аша зээнэртэ ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди гэжэ Анатолий Михайлович үгээ түгэсхөө.

Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын физкультура ба спортын талаар гүрэнэй хорооной түрүүлэгшэ С. В. Мантуров үгэ абахадаа, саашадаа хүдөө ажахын түрүүшүүл, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ходо ходо уулзажа, хөөрэлдэжэ, спортын талмайнууд дээрэ мүрысэжэ байг лэ гэжэ үреэбэ.

Удаань Мухар-Шэбэрэй аймагай өөһэдын хүтэлбэриин захиргаанай гулваагай орлогшо В. Ф. Викулов ендэртэ гарахадаа, элдэб нютагуудһаа бууһан айлшадаа халуунаар амаршалаад, үлгэн һайхан манай газар дээрэ танилсажа, олон нүхэдтэй боложо, ухаан бодолоо баяжуулаад, урма зоригбо бадараагаад, шадал тэнхээгээ нэмээгээд бусахыетнай хүсэхэ байнабди гэжэ мэдүүлээ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна хамгаалгын политикын талаар хорооной түрүүлэгшын орлогшо Л. С. Шилов эндэ ерэһэн парламентын гэшүүдэй зүгһөө үгэ хэлэбэ.

Тиигэһээр спартакиадын программада оруулагдаһан спортын дүрбэн зүйлөөр—волейболоор, столой теннисээр, шатараар, бүхэ барилдаагаар мүрысөөн эхилжэ, сугларагшадые бахархуулһан, баясуулһан байха юм.

ВОЛЕЙБОЛОЙ ТАЛМАЙ ДЭЭРЭ

СПОРТЫН энэ зүйлые хүдөө нютагуудта үргэнөөр хүгжөөхэ арга бии гээшэ. Ушар иимэнээ аймаг бүхэн яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй команда табиба. Эгээн түрүүлэн хүршэ оршодог Зэдэ болон Захааминай аймагуудай волейболистнууд талмай дээрэ гаража наадаа. Түрүүшын партида Захааминай спортсменүүд 15:8 тоотойгоор шүүжэрхёо. Удаадахи партинь тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Нааданай тоо 14:12, 14:13, 14:14 болоно. Энэ үедэ Зэдын аймагай командын гэшүүдэй бүхы арга хургаяа элсүүлжэ шадангүй, 14:16 тоотойгоор булигдахадань, нааданай тоо 2:0 болобо.

Волейболоор команда бүхэн 4 эрэшүүл болон 2 эхэнэрһээ бүридүүлэгдэһэн байгаа. Саашадаа һагшагда һагшагдаһаар, Түнхэнэй, Бэшүүрэй аймагай Шэбэртын, Мухар-Шэбэрэй аймагай Сагаан-Нуурай, Ахын ба Түнхэнэй аймагуудай командануудай түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба. Ахын волейболистнууд шэбэртынхидые—2:0, Сагаан-Нуурай түлөөлэгшэд Түнхэнэй командые мүн лэ иимэ тоотойгоор илаа. Һүүлшын уулзалгада Сагаан-Нуурай спортсменүүд аяар холоһоо ерэһэн Ахын аймагай хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые 2:0 тоотойгоор шүүжэ, спартакиадын чемпионууд болоод, мүнгэн шангуудта хүртэбэ. Түнхэнэй команда гурбадахи һуури эзэлээ.

"БАГА РАКЕТКЫН" ЭЗЭД

ХҮДӨӨ НЮТАГТА столой теннис тиимэшье үргэнөөр хүгжөөгдэнхэй бэшэ ааб даа. Ушар иимэһээ теннисистнүүдэй наадан жэгдэ бэшэ байгаа гээд абаһаар лэ тэмдэглэлтэй. Тиигээшье һаа, түгэсхэлэй уулзалганууд яһала тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Ивалгын, Сэлэнгын болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудай "бага ракеткын" эзэд түгэсхэлэй нааданда гараһан байха юм.

Мухар-Шэбэрэй аймагые түлөөлһэн Хушуун-Үзүүрэй команда (фермер Виктор Дамбаев, колхозой гэшүүн Нина Гомбожапова) бүхы уулзалганууд аа илалта туйлажа, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаба. Ивалгын аймагай "Гильбэрэ" кооперативай ветеринарна врач Мүнхэ-Жаргал Пурбуев, бухгалтер Сэсэгмаа Самбуева гэгшэд—хоёрдохи,, Сэлэнгын аймагай теннисистнүүд Владимир Лхамажапов, Галина Дашиева гэгшэд гурбадахи һууринуудта гараа.

ШАТАР НААДАН ХҮНДЭТЭЙ

ЭРТЭ УРДЫН энэ наадан хаа хаанагүй хүндэтэй байна. Тиин 16 шатаршан мүрысөөндэ хабаадаба. Эдэнэр швейцарска гуримаар 7 тур наадаһан байгаа. Зэдын аймагай шатаршан Лубсан-Еши Цыренов 7-һоо 6 очко абажа, түрүү һуури эзэлээ.

Түнхэнэй аймагай суглуулагдамал командын гэшүүн Баатар Тонтоев илагшаһаа 1 очкогоор гартаба. Гурбадахи һуурида гарахын түлөө илангаяа шанга тэмсэл болоо. Ушарынь гэхэдэ, Гарма Самбуев (Захаамин), Владимир Лубсанов (Баргажан), Бата Бадмаев (Яруына) гэгшэд гурбуулаа тус тустаа 4,5 очко абаһан байгаа. Нааданай коэффициентээр хаража үзэхэдэ, Г. Самбуев гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаһан байха юм. В. Лубсанов, Б. Бадмаев, Е. Клоков (Прибайкали) гэгшэд эрхим зургаанай тоодо оробо.

НААДАНАЙ ГОЛ ЗҮЙЛ

БҮХЭ БАРИЛДААН хадаа хүдөөгэй мэргэжэлтэдэй нааданууудай гол зүйл болобо. Хэр угһаа хойшо буряад арадай бүхэ барилдаан эрын гурбан нааданай тоодо оруулагдажа, ходоодоо зоной анхарал татадаг, һонирхол үүсхэдэг гээшэ. 17 барилдаашан шэгнүүрэй илгаагүйгөөр хабаяа туршаба. Дүхэригһөө дүхэригтэ һагшагда һагшагдаһаар, эгээл гаһар хүсэтэй, гоё һайхан арга дүрэтэй дүрбэн барилдаашан түгэсхэлэй нааданда гараа һэн. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ, Николай Урбаев (Аха), Юрий Эрдынеев (Хори), Анатолий Раднаев (Мухар-Шэбэр), Виктор Доржиев (Түнхэн) гэгшэд болоно. Бэеэр багашагшье һаа, шамбай солбон Н. Урбаев А. Раднаевтай барилдахадаа, бар хүсөөрөө булигдашоо. Эрдынеевые илаһан Доржиев һүүлшын уулзалгада Раднаевтай хабаяа туршахадаа, булижа гарахые һэдэбэшье, нүгөөдынгөө арга дүрэдэ абтажа, диилдэшэһэн байна. Тиигэжэ Сагаан-Нуурһаа ерэһэн Анатолий Раднаев спартакиадын чемпион боложо, Түгнын талын хурдан хүлэг морёор шагнагдаа. В. Доржиев хоёрдохи, Н. Урбаев гурбадахи һууринуудта гараба.

* * *

Мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргахада, Ахын аймагай түлөөлэгшэд түрүү һуури эзэлбэ. Түнхэнэй болон Захааминай аймагуудай командануудаа удаадахи һууринуудта гараһан байха юм. Зүгөөр спартакиадын судейскэ коллегиин иимэ шиидхэбэри хангалтагүй буруугаар гаргагдаа гэжэ һанагдана.

Энэ жэлдэ хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй конференци-спартакиада һайнаар үнгэргэгдөө. Аймагай өөһэдын хүтэлбэриин захиргаан (гулваагай орлогшо В. Ф. Викулов), физкультура ба спортын комитет (түрүүлэгшэнь Б. Д. Дашибальжиров), "Знамя Ленина" колхоз (түрүүлэгшэнь Н. Г. Цырендашиев), "Бар" гэжэ таряашанай ажахынуудай нэгэдэл (түрүүлэгшэнь М. В. Рютин), Суулгын совхоз (директорынь В. Л. Цыренов), Хушуун-Үзүүрэй хүдөөгэй багшалалгын комплекс (директорынь С. Г. Цыдыпов), Түгнын нүүрһэнэй уурхай (начальникынь В. П. Битуев) болон бусад ажахынууд, эмхи зургаанууд энэ талаар ехэ туһа хүргэһэн байна.

Ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй конференци-спартакиада ажахын ба засагай зургаануудай элитэ мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ байһан Сандак Базарович Жаргаловай дурасхаалда зорюулагдажа, Зэдын аймагта үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: рессспорткомитедэй түрүүлэгшэ С. В. Мантуров амаршалжа байна; парадые командалагша Баяр Дашибальжиров; бүхэ барилдаагаар түгэсхэлэй уулзалга; Зэдын аймагай команда; соёлой эдэбхитэн Даша-Доржо Базаров амаршалгын дуу гүйсэдхэнэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

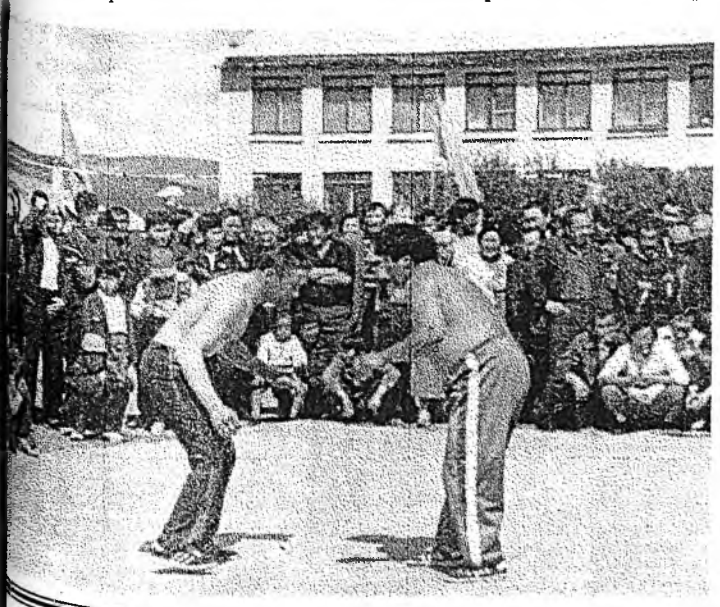

соёлой hонин

БУЯН ҮЙЛЭДЭГШЭД ОЛДОХО ААЛАМ?

Майн түгэсэжэ байхада, "Грация" гэжэ нэрлэгдэhэн балетнэ hургуулиин тоосоото наадан хореографическа училищиин байшан соо болоо hэн. Энэ hургуулиин хүтэлбэрилэгшэ Доржи Васильевич Дугаржапов юм. Тэрэ хадаа Россин хатарай академи (ГИТИС) дүүргэжэ ерэзд, бэлигтэй бэрхэ багшанарые суглуулан бүридүүлээ. Тэдэнь хэд бэ гэбэл, Саха-Яхадай соёл болбосоролой отличник Н.А. Абыкова, Буряад Республикын арадай артист В.Г. Андреев, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институт дүүргэhэн Б.Ц. Саганов, Россин Федерациин арадай hуралсалай отличник О.Д. Окунева гэгшэд болоно.

Энэ hургуулиин hурагшад наhанайнгаа илгаагаар гурбан бүлэг болгогдонхой. Бүлэг бүхэнэй hурагшад классическа болон мүнөөнэй хатарта hурадаг, гимнастика хэдэг.

Энэ hургуулида "М.Саган" гэжэ эстрадна бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Ахалагша бүлэгэй басагад эндэ ородог. Тэдэнэр "Шэшэрдэг", "Дэлхэйн хүүхэлдэйнүүд" гэhэн хатарнуудые харуулаа. Хүүгэдэй уран бүтээлэй хотын ордондо "Түрүүшын амжалта" гэhэн конкурсдо басагад "Дэлхэйн хүүхэлдэйнүүдые" харуулжа, 2-дохи hуури эзэлээ юм. Эдэ хатарнуудые Бато Саганов найруулан табяа. Басагад тон сүлөөтэйгөөр, юунhээшье айнгүйгөөр хатарна.

Хатар нааданда гэхэ гү, али баледтэ наhанайнгаа 25 жэлые зорюулhан Наталья Алексеевна Абыковада тэрэ үдэшэ шабинарынь хүндэ ямба үзүүлээ hэн. Тэрэ хадаа 1971 ондо Улаан-Удын хореографическа училищи дүүргэhэн, 1973 онhоо 1975 он болотор Ленинградта А.Я Вагановагай нэрэмжэтэ хореографическа училищида стажировко гараад, Яхадта ажаллаа. Мүнөө хореографическа училищида багшална. Гимнастика заадаг ажалтай.

Н. А. Абыковагай эгээл бишыхан шабинар тон орёо упражненинүүдые хүнгэхэнөөр харуулжа шадаа. Зүгөөр иимээр харуулха болоторнь багша тэдэнтэй hайса ажаллаа гээшэ ааб даа.

Тэрэ үдэшэ сугларhан зондо хүүгэд олон хатар, тэрэ тоодо буряад хатар харуулаа. Мүн "Алтан түлхюурхэн" гэжэ бишыхан баледэй премьерэ болоно hэн. Эдэ бүгэдые Виктор Георгиевич Андреев табяа юм. Энэ артист хоёрдохи "жэжэ" балет табиба гээшэ.

Хатарай образуудаар "бодомжолжо" шабинараа hургадагынь В. Г. Андреевэй онсо шадабари болоно. Карабас, Пьеро, Буратино, Мальвина гэгшэдэй дүрэнүүд манда хадуугдаа hэн. Герой бүхэн өөрын дүрэ шарайтай, абари зантай, сэдьхэл бодолтой байна.

.Зүгөөр хатарые гоёшоогоод, концертмейстертэ альгаяа ташахаяа мартадаг байнабди. Би Ольга Дмитриевна Окунева тухай hануулха гээ hэм. Энэ хүмнай балетмейстертэй хамта бүхы "хара" ажалыень хэлсэжэ гараhан байна бшуу.

Түгэсхэлэй тоосоото концертдэ Россин Федерациин искусствын габьяата ажал ябуулагша Алла Георгиевна Батубаева үгэ хэлэхэдээ, "Грация" hургуулиин бүхы багшанарай ажалые тэмдэглээ. Тиигэхэ зуураа В. Г. Андреевэй хүдэлмэрииие илангаяа онсолно hэн.

Директор Е. Н. Тангановагай хэлэhэнэй ёhоор, энэ hургуулиин үмэнэ гол шухала олон асуудал бии байна. Өөhэдын байрагүй hэн хойноо арендын түлөө ехэ мүнгэн түлэгдэнэ. Магад, гэнтэ буян үйлэдэгшэд бии болоод, энэ hургуулиие гар дээрээ даажа абаха аалам?

Л. САНЖИЕВА,
композитор.

ХҮГЖЭМЭЙ hУРГУУЛИДА

Тээмэндэ аймагай түб Хурамхаан тосхоной хүүгэдэй хүгжэмэй hургуулиин директор Надежда Гармаеватай уулзажа, ажал хэрэгүүдээрнь hонирхон хөөрэлдэбэб.

—Манай hургуулиин фортепианын класста хамта дээрэ 40 хүүгэд, баяанай—24, чанзын-22, ятагын—15, театральна класста 18 хүн hурана. Бархан болон Майск hуурин удтахи филиалнуудаймнай hурагшад энэ тоодо оролсоно,—гэжэ Надежда Цыбеновна хөөрэнэ.

—Багшанар тухайгаа хөөрыт,—гэжэ гуйбаб.

—Хурамхаандахи фортепианын класста Наталья Цыбеновна Жамсаранжапова, баяанайхидань Татьяна Васильевна Корнакова, Майскда баяан болон фортепианын хэшээлнүүдые Надежда Алексеевна Черная, Елена Геннадьевна Ласточкина гэгшэд заана. Чанза болон ятаг дээрэ хүүгэдые Дышигма Эрдыниевна Бодиева, Алла Дамдиновна Раднаева, Барханда ятагаар Алена Ахадаевна Гуржабон наадуулжа hургана. Харин театральна хэшээлнүүдые Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Баатар Батоевич Чойнжуров хүтэлбэрилэн ябуулна. Мүн тиихэдэ теоретическэ предмедээр хэшээлнүүдые Виктор Николаевич Молчанов хүтэлбэрилэн ябуулдаг,—гэжэ Надежда Гармаева хөөрөөгөө үргэлжэлүүлэн, асуудалдам харюусаба.

hуралсалай энэ жэлдэ 12 хүн хүгжэмэй hургуули дүүргэжэ гараа. Тэрэ тоодо фортепианын класста лицей-интернадай юhэдэхи классай шаби Анатолий Очиров, дунда hургуулиин арбан нэгэдэхи классай Артур Доржиев, Майскда наймадахи класста hурадаг Наташа Козлова, Светлана Савельева, арбан нэгэдэхиин Вера Лапшукова амжалтатайгаар дүүргээ.

Хурамхаанда баяанай классые Регина Чойронова (8 класс), Эржена Рабданова, 9-дэхи класста hурадаг Ольга Шакина, чанзын—юhэдэхиин Цыпылма Базарова, ятагын классые Туяана Раднаева, Насагмаа Урбашкеева, Алена Раднаева гэгшэд дүүргэжэ, үнэмшэлгэ абаа. яhала баясуулаа.

Хурамхаан, Бархан, Майск тосхонуудтахи хүүгэдэй хүгжэмэй hургуулида тусгаар бэлэдхэлтэй багшанар хүдэлнэ гээд тэмдэглэлтэй.

Директорээр хүдэлдэг Надежда Гармаева "Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэhэн нэрэ солотой. Энэ нүхэрнай хүгжэмэй училищи, удаань Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргэhэн намтартай. Хирэ-хирэ болоод лэ, тэрэнэй гүйсэдхэhэн дуунууд республикын радиогоор зэдэлжэ байдаг.

—Манай hургуулиин бүхы багшанар тусгаар бэлэдхэлтэй юм. Елена Геннадьевна Ласточкина гээшэмнай манай hургуулиин шаби ябаhан. hүүлээрнь хүгжэмэй училищи, Зүүн Сибириин соёлой дээд hургуули дүүргэжэ ерэнхэй,—гэжэ Надежда Гармаева хөөрэнэ.

Хүүгэдэй хүгжэмэй hургуули дүүргэжэ гараhан Татьяна Агафонова, Жаргал Цыбиков, Татьяна Гармаева, Цыцыкма Бадмаева, Любовь Гатапова гэгшэд Улаан-Удын хүгжэмэй колледж, соёлой болон искусствын академидэ hуража, тусгаар бэлэдхэлтэй болжо байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): багшанар Надежда Гармаева, Дышигма Бодиева, Наталья Жамсаранжапова гэгшэд.
Авторай фото.

СМОЛЕНСКДЭ ХЭБЛЭГДЭБЭ

Округой наhажаал багша, үхибүүдэй уран зохёолшо Бадма-Базар Намсараевай зохёоhон онтохонуудай шэнэ суглуулбари Смоленск хотын полиграфическа комбинадта хэблэгдэн гараба. Энэ ном соо хори гаран зохёолнууд оронхой юм. Тэрэниие Буряад Республикын Эрдэм hуралсалай министерство тусхай захил хэжэ, 3 мянган хэhэгээр бүтээлгэhэн байна. Буряад Республикын, Агын болон Усть-Ордын автономито округуудай hургуулинуудта энэ ном хубаарилагдаад, бага классуудай hурагшадта буряад литература шудалха туhаламжа болжо үгэхэ юм.

Б-Б. Намсараев—табан номой автор. Шүлэг, үгүүлэл, онтохонуудые зохёоhоор мүнөө зандаа. Наhаараа хэhэн хэрэгээ үшөөл үргэлжэлүүлhээр.

Ц. ГОНГОРОВ.

Хайрата хүбүүд
БАЯР болон **ТИМУРАЙНЬ**
гэнэ усалда орожо, наhа бараhан ушараар Шэтын можоhоо ба Агын тойрогhоо уг гарбалтай, Улаан-Удэдэ ажаhуудаг хүнүүдэй "Алхана" эблэлэй зүблэл Буряад Республикын эрдэм hуралсалай. дээдэ hургуулиин ба эрдэм ухаанай эмхи. зургаануудай хэрэгүүдэй талаар министр С. Д. Намсараевта, тэрэнэй гэр бүлэдэ, түрэл гаралда гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Хайрата хүбүүд
БАЯР болон **ТИМУРАЙНЬ**
гэнтын аюул усалда орожо, наhа бараhан ушараар түрэлхидынь, нүхэдынь, нютагайхидынь Намсараевтанай бүлэдэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: **РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), СУНДАРОНД. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таhагуудые даагшад: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор).**

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7786.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын- 2-68-08, харюусалгата секретарийн - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62, таhагууд: нийгэмлэг политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань) 2-57-63, олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.